

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

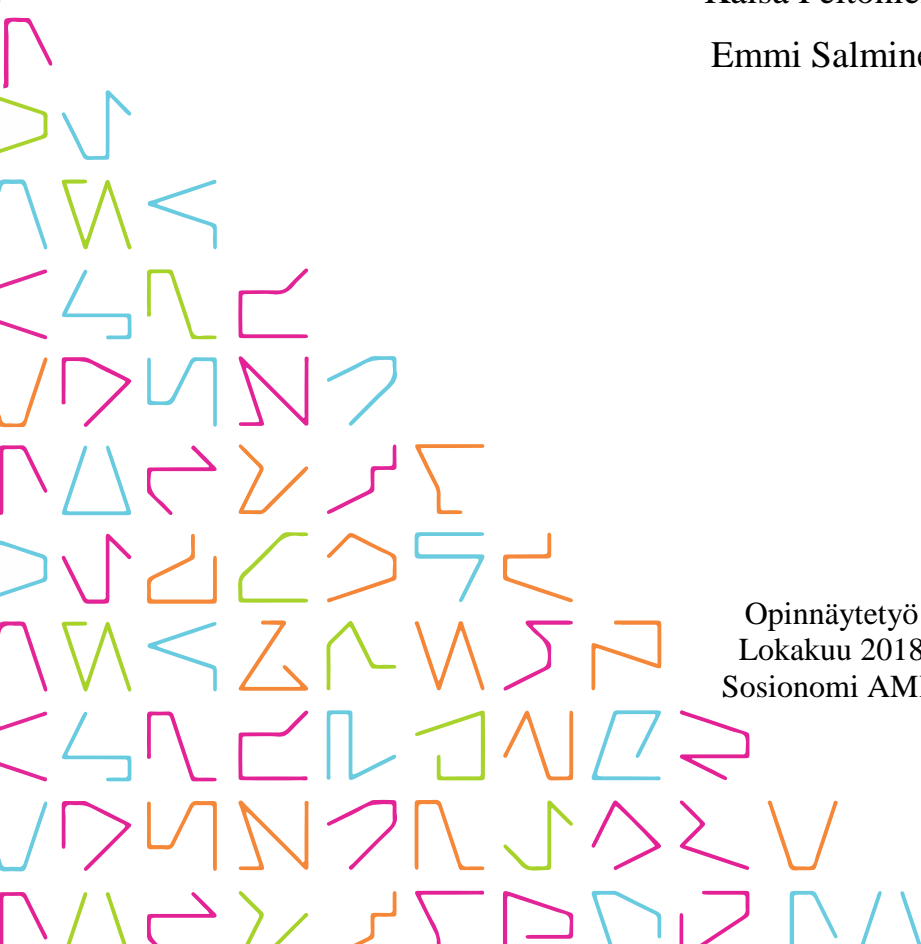
”Niin paljon saa, kun on valmis antamaan”

Aktiivisten vankilataustaisten kävijöiden kokemuksia KRIS Tampere ry:n toiminnasta

Kaisa Peltoniemi

Emmi Salminen

Opinnäytetyö
Lokakuu 2018
Sosionomi AMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomi AMK

PELTONIEMI, KAISA & SALMINEN, EMMI:

”Niin paljon saa, kun on valmis antamaan”

Aktiivisten kävijöiden kokemuksia KRIS Tampere ry:n toiminnasta

Opinnäytetyö 46 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Lokakuu 2018

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä KRIS Tampere ry:n kanssa syksyllä 2018. KRIS Tampere ry on aatesuunnista ja poliittista puolueista riippumaton yhdistys, joka edistää vertaistyydyksen avulla alueen lainrikkojajataustaisten ihmisten elämänhallintaa ja yhteiskuntaan osallistumista.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia KRIS Tampere ry:n toiminnassa mukana olevien vankilataustaisten kävijöiden kokemuksia yhdistyksen toiminnasta ja tarjota yhdistykselle tietoa, jonka pohjalta se voi kehittää toimintaansa. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada KRIS Tampere ry:n kävijöiden ääni kuuluviin sekä selvittää, millaista tukea toiminta on tarjonnut toimintaan osallistuville kävijöille.

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat KRIS Tampere ry:n toimintaan osallistuvat vankilasta vapautuneet kävijät. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena teemahaastattelua käyttäen. Aineisto kerättiin ryhmähaastattelun avulla, johon osallistui viisi henkilöä.

Haastattelun analyysissä tuli ilmi, että KRIS Tampere ry:n toiminta koetaan positiivisena, jokaista elämän osa-alueita tukevana toimintana. Haastatteluihin osallistuneet kävijät kuvailivat yhdistyksen toimintaa elintärkeäksi. Opinnäytetyön tutkimustulokset osoittivat, että toiminta on monipuolista ja mielekästä sekä siihen on helppoa osallistua.

Yhteenvetona tutkimuksesta nousi esille vankilatyön vaikuttavuus. Kävijät nostivat esille sen merkitystä omassa elämänmuutoksessaan kohti rikoksetonta ja päihteetöntä elämää. Toiminnan sisältö koettiin monipuolisena ja mielekkäänä. Kokonaisuudessaan kävijät olivat tyytyväisiä toimintaan, ja ainoana kehityskohteena he mainitsivat aukioloaikojen pidentämisen.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

PELTONIEMI, KAISA & SALMINEN, EMMI:
"You Will Get As Much As You Are Willing to Give"
Visitors' Experiences of the Work in KRIS Tampere ry

Bachelor's thesis 46 pages, appendices 4 pages
October 2018

The purpose was to offer information to KRIS Tampere in order to help them improve their work. The objective was to bring out the voice of the visitors in KRIS Tampere and find out what kind of support the association has been giving to them.

The study applied a qualitative approach and the data were collected through theme interviews of a group of ex-prisoners. There were five persons in the group.

The results of this study showed how important the visitors felt the work of this association. The ex-prisoners also described the function of KRIS Tampere being very positive and it has been easy to be part of this association. They brought up how effective the work of KRIS Tampere has been especially making the change to life without crimes or intoxicants.

The overall experience of the ex-prisoners was happy and pleased. The only suggestion for improvement was to have longer opening hours.

Key words: KRIS ry, criminality, prison work, experience

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KRIS Tampere ry	6
2.1	KRIS Tampere ry:n toiminta	7
2.2	Vankilatyö.....	9
3	KRIMINOLOGIAN JA KRIMINALISOINNIN MÄÄRITELMIÄ.....	10
3.1	Rikollisen määritelmä	11
3.2	Vankeusrangaistuksen taustaa	13
3.2.1	Vankeusrangaistuksen muodot Suomessa	14
3.3	Vangin kuntoutus ja integroituminen	16
3.4	Vankilasta vapautuminen.....	16
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE.....	19
5	TUTKIMUSPROSESSI	20
5.1	Menetelmänä laadullinen tutkimus	20
5.2	Aineiston keruu	21
5.3	Aineiston analysointi	23
6	HAASTATTELUN KUVAUS.....	24
6.1	Haastateltavien taustatiedot	24
6.2	Ohjautuminen toimintaan	24
6.3	Kokemukset toiminnasta.....	25
6.4	Vankilatyö.....	28
6.5	Toiminnan vaikutukset	30
6.6	Toiminnan kehittäminen	35
7	YHTEENVETO	37
8	POHDINTA.....	39
8.1	Eettisyys ja luotettavuus	40
	LÄHTEET.....	42
	LIITTEET	45
	Liite 1. Haastattelun suostumuslomake.....	45
	Liite 2. Tutkimuslupa	46

1 JOHDANTO

KRIS Tampere ry on aatesuunnista ja poliittista puolueista riippumaton yhdistys, joka edistää vertaistytön avulla alueen lainrikkojataustaisten ihmisten elämänhallintaa ja yhteiskuntaan osallistumista. KRIS Tampereen työn ydin on vankilatyössä, joka pitää sisällään vankeudessa olevien muutostytön tukemisen ja vapautumisen tukemisen vertaistytön keinoin.

Opinnäytetyö vastaa KRIS ry:n Tampereen toimipisteen tarpeeseen saada ajankohtaista palautetta kävijöiltään, teema on ajankohtainen varsinkin, kun toiminnan tilat muuttivat uuteen toimintatilaan marraskuussa 2016. KRIS:n toiminta on luonteeltaan matalan kynnyksen palvelu, jota kävijät voivat käyttää anonyymisti. Tämän takia kävijäkunta on osittain vaihtuvaa, vakiintunutta kävijäkuntaa lukuun ottamatta. Myös kävijäkunnan vaihtuvuuden takia on toivottavaa saada ajankohtaista palautetta KRIS Tampere ry:n toiminnasta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada KRIS Tampereen kävijöiden ääni kuuluviin ja tuoda sitä kautta kokemuksellista tietoa ja ajankohtaista palautetta yhdistyksen toiminnasta henkilökunnan tietoon. Tavoitteena oli tutkia haastatteluiden pohjalta millaista tukea kävijät ovat saaneet KRIS Tampereen toiminnasta elämäänsä, miten he kokevat toiminnan ja mitä he kaipaavat enemmän toiminnalta. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja aineiston keruu on tehty ryhmähaastattelun avulla.

Opinnäytetyö on koottu sisällöllisesti seuraavasti. Ensimmäisenä on kerrottu laajemmin KRIS ry:stä ja sen toiminnasta Tampereen toimintakeskuksessa. Teoriassa on painotettua niitä KRIS ry:n toimintoja, jotka ovat tutkimuksen kannalta merkittäviä. Seuraavassa luvussa on perehdytty kriminologiaan ja kriminaalihoitoon Suomessa. Tutkimusprosessiosuudessa esitellään käytettyjä tutkimusmenetelmiä liittyen aineiston hankintaan ja analyysiin. Tutkimuksen tulokset esitellään kuudennessa kappaleessa. Tulosten yhteenveto ja analyysi on seitsemännessä luvussa. Työn lopusta löytyy pohdintaa liittyen työn vaiheisiin, sekä luotettavuuteen ja eettisyyteen.

2 KRIS Tampere ry

KRIS Tampere ry on itsenäinen paikallisjärjestö, joka on perustettu KRIS Suomen ja tukijoiden avulla 1.7.2004. Yhdistys on kaikenlaisista aatesuunnista tai poliittisista puolueista riippumaton. KRIS Suomen keskusliitto ry toimii kattojärjestönä. (KRIS ry. 2017) Tarkoituksena KRIS Tampere ry:n työssä on KRIS vertaistyon avulla edistää alueen lainrikkojataustaisten ihmisten voimaantumista ja myönteistä kiinnittymistä yhteiskuntaan. Tärkeänä tavoitteena työllä on syrjäytymiskehityksen katkaisu, uusintarikollisuuden vähentäminen sekä lainrikkojataustaisten elämänhallinnan ja yhteiskuntaan osallistumisen edistäminen. (KRIS Tampere ry vuosikertomus, 2017)

Yhdistyksen toimintaa rahoitetaan eri avustusten avulla, kuten STEA, Tampereen kaupunki ja Pispalan rukoushuoneyhdistys. Muutoin varoja kerätään talkootöistä tai lahjoituksista. Yhdistys haluaa, että jäsenmaksu on kohtuullinen, jotta se ei estä ihmisiä liittymästä yhdistyksen jäseneksi. (KRIS Tampere ry vuosikertomus, 2017)

Suuri ja olennainen osa KRIS työn tuloksista syntyy niin, että myötävaikutetaan uusintarikollisuuden vähentämisen ja rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen kannustamalla tarkastelemaan omia asenteita kriittisesti, sekä pysymään irti päihdeistä. Tähän tavoitteeseen tähtää KRIS:n vankilatyö. Vankilatyön yksi tärkeä elementti on luoda näkymä siitä, että vapautumisen jälkeen KRIS toimintaan osallistumalla, toimintakeskuksen palveluiden ja yhteisön avulla on mahdollista jatkaa vankilassa aloitettua tuetusti. Useimmiten ajatusmallien muuttaminen on pitkä ja vaikea prosessi. (KRIS Tampere ry vuosikertomus 2017) Tyypillinen KRIS toimintaan osallistuva henkilö on sellainen, jolla on oma halu ja motivaatio muutokseen (Peltola, 2018).

KRIS Tampere ry:n toiminnanjohtaja Päivi Peltolan mukaan ensimmäiset opiskelijat, joilla ei ollut omaa päihde- tai rikostaustaa tulivat KRIS:lle harjoitteluun vuonna 2008, kun toimintakeskus muutti Pispalasta keskustaan. Opiskelijat tuovat yhdistykselle tietynlaisia näkyvyyttä ja se on parhaimmillaan ihmisten asenteisiin vaikuttamista. Lisäksi Peltolan mukaan päihde- ja rikostaustaisella väellä oli enemmän tunnetta kuin taitoa yhdistyksen pyörittämisessä ja kehittämisessä, joten yhdistys tarvitsi sellaisen hallituksen, joka pystyy tukemaan omataustaista toiminnanjohtajaa. Tästä seuraten KRIS:n toimintaan on otettu mukaan muitakin, kun oman päihde – tai rikostaustan omaavia henkilöitä. (Peltola, 2018).

2.1 KRIS Tampere ry:n toiminta

KRIS työntekijät kannustavat päihteettömyyteen ja rikoksettomuuteen, sekä auttavat yhteiskuntaan integroitumisessa oman kokemuksensa kautta, kertomalla ja näyttämällä että rikos- ja päihdekierteestä voi päästä irti ja se kannattaa. KRIS Tampere ry vuoden 2017 vuosikertomuksen mukaan integraatio todentuu KRIS Tampere ry yhteisöön kiinnittymällä ja osallistumalla viikko-ohjelman mukaiseen toimintaan, harrastuksiin, työtä tukeviin ryhmiin kuten AA ja NA. Integraation onnistuminen näkyy arjen hallinnan lisääntymisellä, kun päivärytmi löytyy ja voi hakeutua esimerkiksi työkokeiluun, töihin tai opintoihin. (KRIS Tampere ry vuosikertomus 2017)

KRIS Tampere ry:n toimintakeskus ja vapaa-ajan toiminnot antavat tuetun mahdollisuuden rikoksettomaan ja päihteettömään yhteisöön kiinnittymiseen. Toimintakeskuksen viikko- ja päiväohjelma ohjaa toimintaa KRIS:n periaatteiden mukaisesti. (KRIS ry, 2017) Toimintakeskuksen päivittäinen kävijämäärä on noin 10- 30 henkilöä. (Peltola, 2018).

Jäsenille ja tutustujille avoin viikko-ohjelma ohjaa toimintakeskuksen arkea. Se sisältää aamukokouksen, BASIC- opintopiirin, keskusteluryhmiä, arjenhallintaryhmiä, ruokapiirin, toiminnallisia ryhmiä sekä tutustumiskäyntejä muihin toimijoihin ja järjestöihin. Toimintakeskuksella on mahdollisuus vapaaehtoistyöhön, työkokeiluun, yhdyskuntapalveluun, työharjoitteluihin sekä palkkatuella työllistymiseen. Työkokeilu on mahdollista myös valvotun koevapauden aikana. (KRIS ry, 2017.) KRIS Tampere ry:llä on samaan aikaan noin 5-8 henkilöä työkokeilussa ja pääosin heillä on omaa päihde- tai rikostaustaa. (Peltola, 2018)

KRIS-Tampereen toimintakeskus toimii uusissa tiloissa Puutarhakadulla ja se on matalan kynnyksen tukipiste, jonne voi mennä ilman ajanvarausta joka arkipäivä. Avotyö palvelee myös vapaaehtoisvoimin puhelimitse kaikkina vuoden päivinä, kun toimintakeskus on suljettu. KRIS-Tampereelta saa apua siviilissä hoitoonohjauksessa, päihde-, väkivalta-, asunto-, muutto-, velka-, toimeentulo-, koulutus-, työnsaanti-, ja rikosoikeudellisissa asioissa sekä vertaisperiaatteella rikoksettoman uuden sosiaalisen verkoston luomisessa. Tällaista tukityötä tehdään päivittäin toimintakeskuksella. (KRIS Tampere ry toimintakertomus 2017)

Aiemmin KRIS Tampereen ja Tampereen kaupungin välillä on ollut ostopalvelusopimus kuntouttavasta työtoiminnasta, mutta se päättyi maaliskuussa 2017. Vuosien varrella moni kohderyhmän henkilö sai kuntouttavan työtoiminnan avulla paikan missä aloitella työnteon harjoittelua samalla kun opettelee uutta elämäntapaa ilman päihkeitä ja rikoksia. Sopimuksen päättyminen tarkoitti sitä, että yhdistys joutui luopumaan kahdesta työntekijästä, eikä enää tarjoa kuntouttavaa työtoimintaa. (Peltola, 2018)

Vapaa-ajantoiminnot ovat tärkeä ja kiinteä osa toimintakeskuksen kokonaisuutta yhteisön rakentamiseksi. KRIS:n toimintaperiaatteet voivat tulla omaksutuksi vain luottamuksen ja vuorovaikutuksen syntyminen mukana. KRIS Tampere tarjoaa kävijöilleen monenlaisia osallistumisen mahdollisuuksia kuten erilaisia liikuntovuoroja, futsalia, jalkapalloa, sulkapalloa ja joogaa. Jalkapallossa KRIS:n väki osallistuu kesäisin harrastesarjaan. Erilaisia naisten ja miesten ryhmiä järjestetään säännöllisesti ja näissä ryhmissä toimintakeskuksella voidaan esimerkiksi pelata erilaisia lautapelejä ja pelikonsoleita iltaisin. Kesäisin järjestetään aina valtakunnalliset KRIS:n kolmipäiväiset kesäpäivät. (KRIS Tampere ry toimintakertomus 2017)

Tukihenkilötoiminta kuuluu avotyön muotoihin. Mikäli haluaa, voi saada itselleen tukihenkilön, joka kulkee rinnalla ja jonka kanssa voi lähteä selvittämään omia asioita pala palalta. Yksilöidyssä tukityössä ja rinnalla kulkemisessa rakentuu luottamuksellinen suhde tuettavan ja tukihenkilön välille. Rikos- ja velka-asioiden selvittelyssä, asunnon etsimisessä ja muissa arkisissa asioissa pyritään auttamaan vertaistuen keinoin. KRIS työn ydintä ovat koulutus- tai työpaikan hankintaan liittyvät asiat. KRIS tukihenkilöllä on omaa päihde ja/ tai rikostaustaa. (KRIS ry. 2017)

Vapaaehtoiset ovat tärkeä osa KRIS:n toimintaa. Maaliskuussa 2018 alkoi STEA:n rahoittama KRIS Tampere ry:n vapaaehtoistoimijoiden ja vertaistukihenkilötyön koordinaatio- ja kehittämishanke. (Peltola, 2018) Hankkeen tarkoitus on kehittää, organisoida ja vahvistaa KRIS vapaaehtoistyötä. KRIS:n vapaaehtoisille tarjottavaa tukea tullaan lisäämään ja kehittämään virkistyspäivillä, ryhmätapaamisilla, yksilöllisillä tukikeskusteluilla sekä vapaaehtoisten koulutuksen kehittämisellä. Vapaaehtoisena voi toimia, vaikka ei olisi kukaan henkilökohtaista kokemusta päihdeongelmasta tai vankiloista, suurin osa vapaaehtoisista on kuitenkin päihde- tai rikostaustaisia. (Peltola, 2018)

Vapaaehtoiset voivat toimia avustajina toimintakeskuksella esimerkiksi viikko-ohjelman arjenhallintaa tukevissa ryhmissä, virastoasioissa ja ruokapankin ruuan hakemisessa, sekä kesäpäivillä ja jalkapalloturnauksissa. He voivat myös pitää infoja sekä kokemusasiantuntijaluentoja kouluissa ja päihdehoitopalveluissa. Myös erilaiset talkootyöt kuuluvat vapaaehtoisen tehtäviin. (KRIS ry. 2017)

Kävijät ohjautuvat KRIS Tampere ry:n toimintaan useimmiten jonkun kaverin kertoman ja suosituksen perusteella. Peltolan mukaan kaverin mukana tulevan kävijän asenne ja lähtökohdat toimintaan osallistumiseen ovat avoimemmat kuin esimerkiksi viranomais- taholta toimintaan ohjatulla. Monet kävijät tulevat toimintaan Silta-valmennuksessa pidettävän arjen hallinta- ryhmän kautta tai Rikosseuraamuslaitokselta KRIS:n toiminnan tuntevan työntekijän ohjaajamana. Peltolan mukaan KRIS:n toimintaa ei mainosteta tarpeeksi ja ihmisillä saattaa olla toiminnasta väärää tai puutteellista tietoa. Tiedottamisessa olisi siis kehitettävää. (Peltola, 2018)

2.2 Vankilatyö

KRIS Tampere tukee vankeudessa olevien muutostyötä ja vapautumista vertaistuen keinoin yhteistyössä eri järjestöjen ja viranomaisten kanssa. Vankilatyö on toiminnan perusta, jonka ympärille on voitu kehittää myös muita uusia toimintamuotoja, kuten työtoimintakeskuksella ja perhetyö. Suuri ja olennainen osa KRIS työn tuloksista syntyy niin, että myötävaikutetaan uusintarikollisuuden vähentämisen ja rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen kannustamalla tarkastelemaan omia asenteita kriittisesti sekä pysymään irti päihteistä. Vankilatyön yksi tärkeä elementti on luoda näkyvä siitä, että vapautumisen jälkeen KRIS toimintaan osallistumalla, toimintakeskuksen palveluiden ja yhteisön avulla on mahdollista jatkaa vankilassa aloitettua tuetusti. Useimmiten ajatusmallien muuttaminen on pitkä ja vaikea prosessi. (KRIS Tampere vuosikertomus 2017)

Vankilatyö sisältää tiedonlevittämistä KRIS:n periaatteista, mahdollisuuksista ja tukimuodoista. Vain sellaiset henkilöt tekevät vankilatyötä, joilla on itsellään vankilatausta. Muutoshalukkaiden vankien kanssa valmistellaan yksikölliset tarpeet huomioiva tukipolku rikoksettomaan elämään. Tavoitteena vankilatyöllä on tarjota edellytyksiä päihteetömään ja rikoksettomaan elämään lisäämällä toimintaan osallistuvien elämänhallintataitoja sekä tietoutta eri palveluista. (KRIS ry. 2017)

3 KRIMINOLOGIAN JA KRIMINALISOINNIN MÄÄRITELMIÄ

Kriminologia on tieteenala, jossa rikollisuutta lähestytään ongelma-keskeisesti. Siinä pu-
reudutaan rikollisuuden esiintyvyyteen, syihin, seurauksiin ja kontrolliin monitieteisestä
näkökulmasta. Monitieteisyys on kriminologiassa ydinasemassa, koska rikollisuus on il-
miönä mm. yhteiskunnallista, kuin sosiologistakin. (Kivivuori, 2013) Rikollinen käyttäy-
tyminen on monipuolista, koska yhä erilaisimpia asioita on kriminalisoitu ja tämän takia
se tarvitsee tieteenalana myös esimerkiksi sosiaalista ja biologista analyysia (Laine,
2004).

Kriminologian olemassaoloa on kritisoitu ja kyseenalaistettu, sekä useissa maissa kuva
rikollisuudesta on muodostunutkin vain sensaatiolehtien tai elokuvien kautta. Ilman kri-
minologiaa on vaarana, että rikollisuus nähdään populismin silmin; uskotaan faktojen si-
jaan yksinkertaisiin ja helppoihin ratkaisuihin. Kriminologian avulla on saatu tutkittua ja
väärinsoitettua monia ennakkoluuloja. Esimerkiksi suomalaisia on pidetty yleisesti rat-
tijuoppokansana, mutta tilastoista nähdään, että suomalaiset ovat liikenteessä hyvin rait-
tiita. (Laine, 2014) Rikollisuus ja siihen liittyvät asiat tuovat herkästi esiin ennakkoluuloja
ja oletuksia, tämän takia kriminaalipoliittisia päätöksiä tehdessä kriminologia on ensisi-
jaisen tärkeää olla olemassa.

Rikoslaissa on lueteltu kriminalisoituja tekoja, eli tekoja, jotka eivät ole sallittuja ja niitä
kontrolloidaan sanktioin, eli käytännössä erilaisin rangaistuksin. Rikoslaki kuitenkin elää
ja muuttuu jatkuvasti. Asioita dekriminalisoidaan, eli niiden rangaistettavuus poistetaan,
mutta se ei välttämättä tarkoita suoraan asian poistamista myös rikolaista. Tekoja voidaan
myös kriminalisoida, eli muuttaa rangaistettaviksi aina yhteiskunnan muutoksen myötä.
(Laine, 2004) Esimerkiksi homoseksuaalisuus on dekriminalisoitu, jolla tässä kohtaa tar-
koitetaan sitä, että se on poistettu kokonaan Suomen rikoslaista ja rangaistettavuuden pii-
ristä (Haapasalo, 2017). Toinen esimerkki dekriminalisaatiosta liittyy huumeiden käytön
ja hallussapidon rangaistettavuuteen. Kun puhutaan kannabiksesta, se tarkoittaa käytön
ja hallussapidon sallimista, sekä rangaistuksen poistamista. Sitä ei kuitenkaan ole pois-
tettu rikoslaista, mutta poliisi voi tapauskohtaisesti luopua toimenpiteistä ja seuraus voi
olla huomautus tai rikesakko. (Ehkäisevän päihdetyön verkosto, 2014) Yhteiskunnan ke-
hitys määrittelee pitkälti kriminalisointia ja dekriminalisointia. Esimerkiksi tietotek-

niikka- ja ympäristöriikkeet ovat suhteellisen tuoreita yksittäisiä asioita, joita on kriminalisoitu vasta yhteiskunnan kehittyessä teknologisempaan suuntaan, sekä ympäristötietoisuuden kasvaessa (Haapasalo, 2017).

Yhteiskunnat monimuotoistuvat ja samalla rikosten muoto muuttuu. Pääasiallisesti rikollinen vastuu on ollut yksilöllä, mutta myöhemmin on noussut esiin mm. järjestäytyneen rikollisuuden ongelmat ja yritysten tai yhteisöjen rikolliset toimet. Vastuussa ei ole enää pelkästään yksilö, vaan vaikka koko yritys. Tämä sinällään tuore seikka tuo kriminologiseen tutkimukseen uutta näkökulmaa, vaikkakin edelleen trendinä on, että yksittäinen ihminen halutaan vastuullistaa rikoksesta. (Laine, 2004)

3.1 Rikollisen määritelmä

Rikollisuutta ja sen syitä ja seurauksia on tutkittu kautta aikojen. Silti, ikuisia, ja ehkä myös avoimiksi jääviä kysymyksiä ovat: Määrääkö perinnöllisyys vai sosiaalinen ympäristö rikollisuutta? Onko rikollinen käyttäytyminen normaalia, vai poikkeavien ihmisten ominaisuus? Tuleeko rikoksentekejiä rangaista vai hoitaa? Monet kysymykset liittyen rikollisuuteen ovat tuntuneet jääneen avoimiksi, mutta seuraavissa faktoissa monet kriminologit ovat samaa mieltä: Rikollisuuden määrissä voi olla suurta vaihtelua niin ajan kuin paikan suhteen – se ei lisääny jatkuvasti vaan voi myös vähentyä, rikollisuuden keskiössä ovat erityisesti nuoret miehet ja yksilötasolla rikollisen on mahdollista aloittaa rikokseton elämä (Laine, 2014).

Rikollisten sosiaalisessa taustassa on usein paljon hyvinvointipuutteita ja monet ongelmat saattavat olla lähtöisin jo lapsuudesta. Perusturvallisuuden järkkäytyminen lapsuudessa kasvattaa riskiä elämänhallinnan vaikeuksiin aikuiselämässä, joka voi johtaa rikollisuuteen. (Karsikas, 2005) Monilla vankilaan joutuvilla on taustallaan traumaattisia kokemuksia, jotka jäävät vaille huomiota, kun traumaperäiset oireet (esim. päihdeongelma, asunnottomuus) luonnehditaan virheellisesti heidän ominaisuuksiksi. (Granfelt, 2006)

Rikollisia pidetään usein väistämättä ja ennakkoluuloisesti poikkeavina, heillä ajatellaan olevan erilaisia ominaisuuksia kuin valtaväestöllä ja rikollinen käyttäytyminen on näistä ominaisuuksista yksi ilmentymä. Poikkeavuuden vastakohta on normaali, mutta mikä lopulta on normaalia ja kuka määrittelee sen? Normi on yhteydessä aina jokaisen kulttuurin omiin moraalikäsitteisiin. Esimerkiksi alastomuus ei ole meillä Suomessa moraalisesti

hyväksyttävää, kuin taas joissakin heimoissa se on tavallista. Voidaan ajatella myös naisten ympärileikkausta, kuinka se on normaalia joissakin kulttuureissa, mutta useimmissa se on kriminalisoitua toimintaa. Normi on suoraan yhteydessä sosiaaliseen kontrolliin. Normi on normi vasta, kun se on yleisesti hyväksytty ja sen noudattamista kontrolloidaan yhteiskunnissa erilaisin sanktioin. Poikkeavuus ja normit ovat siis sitä, mitä kulloinenkin ihmisyyhteisö haluaa tai määrittelee sen olevan. Loppujen lopuksi ne ovat siis hyvin liukuvia käsitteitä. (Laine, 2014) Ajat ovat myös vaikuttaneet normeihin ja poikkeavuuksiin; tänään sallittu asia voi olla ollut eilen kiellettyä ja tuomittavaa. Tästä on hyvänä esimerkkinä Suomen kieltolaki.

Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuissa (1/2014) todetaan, että köyhyys ja syrjäytyneisyys on aina liitetty rikollisuuteen. On myös ajateltu, että rikollisia yhdistää jokin psykologinen ongelma, esim. heikko itsetunto tai vakava päihdeongelma. Usein rikollisten taustoista löytyy yhdistäviä tekijöitä, mutta ei aina. Rikollisten ominaisuuksia on tutkittu jo kauan, mutta geneettisiä tai sosiaalisia yhdenmukaisuuksia ei ole löydetty (Laine, 2014). Jokainen vanki taustoineen on erilainen, vaikka rikolliskierteeseen ajautuminen on erityisen valikoiva prosessi, jossa objektiivisesti katsottuna samankaltaiset huono-osaisuuden muodot korostuvat (Granfelt, 2006). Rikollisia on kuitenkin kautta aikojen yhdistänyt vain yksi tekijä; he ovat syyllistyneet rikokseen; tekoon, joka on kyseisen maan lainsäädännössä määritelty kielletyksi ja rangaistavaksi. Yhdistävänä tekijänä rikollisilla on siis rikoslaki. Rikoslaki on ainut asia, joka määrittää kuka on rikollinen. Poikkeavuuksilla ei siis ole suoranaista tekemistä rikollisuuden kanssa. (Laine, 2014)

Rikoksenteijä voi olla syyntakeeton tai alentuneesti syyntakeinen. Mielentila ja alaikäisyys voivat vaikuttaa alentavasti teon vastuuseen. (Laine, 2014) Tuomioistuimien määrää tilanteen mukaan vastaajan mielentilatutkimuksiin, jos käytettävissä ei ole muuta selvitystä rikoksenteijän mielentilasta. Syyntakeettomuutta ratkaistaessa oleellista on rikoshetkellä ollut mielentila. Psykoosit ja skitsofrenia psykiatrisina diagnooseina voivat olla edellytyksiä syyntakeettomuuteen tai alentuneeseen syyntakeisuuteen. Diagnoosi ei yksin riitä, vaan mielisairauden on oltava syynä rikoksenteijän heikentyneelle toimintakyvylle yms. Syyntakeettomaksi tuomitulle ei määrätä rangaistusta, vaan hänet osoitetaan mielenterveys- tai kehitysvammalain mukaiseen hoitoon tahdosta riippumatta. (Korhonen, 2018)

Suomen rikoslain 1889/39 kolmannen luvun 4§:ssä määritellään syyntakeettomuus seuraavasti:

Rangaistusvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä täyttänyt viisitoista vuotta ja on syyntakeinen.

Tekijä on syyntakeeton, jos hän ei tekohetkellä kykene mielisairauden, syvän vajaamielisyiden taikka vakavan mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi ymmärtämään tekonsa tosiasiallista luonnetta tai oikeudenvastaisuutta taikka hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään on sellaisesta syystä ratkaisevasti heikentynyt (syyntakeettomuus).

...

Jos tuomioistuim jättää rikoksesta syytetyn hänen mielentilansa vuoksi rangaistukseen tuomitsematta, tuomioistuimen tulee, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, saattaa kysymys hänen hoidon tarpeestaan selvitettäväksi siten kuin mielenterveyslain (1116/1990) 21 §:ssä säädetään.

3.2 Vankeusrangaistuksen taustaa

Vankeusrangaistuksen määrittelijä ja toimeenpanijana on nykyään valtio. Yhteiskunnat ovat kuitenkin aikaisemmin tulleet toimeen ilman valtiollisia rikoslakeja. Ennen yhteiskunnat ovat olleet suhteellisen yksinkertaisia ja yhteisöllisiä, eikä niissä ole ollut voimakkaasti eriteltyjä työnjakoa. Tällöin yhteisöjen moraalikäsitteiden kontrolloijina ovat olleet suvut ja perheet, eikä suinkaan muodolliset rikoslait. Uskomukset ja uskonnot ovat toimineet lakeina. Nykyään yhteiskunnat ovat kehittyneet entistä monimutkaisemmiksi ja monipuolisimmiksi. On paljon eriytyneempi työnjako ja perinteiset arvot ja uskomukset ovat menettäneet merkitystään. Sosiaalisen kontrollin pitimeksi tarvitaan enemmän lainsäädäntöjä, joista valtio vastaa. (Laine, 2014) Myös yhteisymmärrys normeista on nykyään vaikeampaa, koska ihmiset ovat tietoisempia, sanavapaampia ja yksilöllisyyttä arvostavia.

Vankilaan joutuminen ja vankeusrangaistukseen tuomitseminen on päätepiste rikoksille. Se on yhteiskunnassamme ainut paikka, joka ottaa lain puitteissa vastaan nekin, keillä olisi porttikielto kaikkialle muualle (Granfelt, 2006). Vankeusrangaistusta on perusteltu mm. sillä, että rikoksentekijä on ansainnut sen teoillaan tai että rangaistuksista on yhteiskunnallista hyötyä siinä mielessä, että se näyttää varoittavaa esimerkkiä muille. Muita

perusteita vankeusrangaistuksille on ollut yhteiskunnan suojeleminen, sekä rikoksentekijän parantaminen ja hyvitys. Ajatellaan, että vankeusrangaistukset edistävät yhteistä turvallisuutta ja tukevat yhteiskuntaa, kun rikoksentekijä on saatu pois muiden keskuudesta ja tehty kyvyttömäksi aiheuttaa lisää vaaraa. On kuitenkin runsaasti tutkittua tietoa siitä, että rangaistus toimii rikollisuuden kontrolloimisessa huonommin, kuin kuntoutus ja tuki. Pelko vankilaan joutumisesta ei estä rikoksia, vaan ennemminkin rikollisuutta estävinä tekijöinä ovat turvallinen kasvuympäristö ja sisäistetyn arvot. Todisteita ei myöskään ole vankeusrangaistuksen vaikutuksesta rikoksen uusimiseen. (Haapasalo, 2017) Suomessa esimerkiksi vankien enemmistö koostuu rikoksenuusioista, eli tietynlainen rikolliskäyttäytyminen on vakiintunutta (Granfelt, 2006).

Vankilatuomioita vastaan puhuu kuitenkin monta seikkaa. Yhtenä oleellisena asiana on alamaailman kulttuurin vahvistuminen, koska ilman tukea ja kuntoutusta tästä kulttuurista on vaikeaa irtaantua. Vankilassa on helppo solmia lisää rikollisia kontakteja. Vankeusrangaistuksia kyseenalaistetaan myös sen psykososiaalisten vaikutusten takia. Usein vankilaan joutuvien fyysinen ja psyykinen hyvinvointi heikkenee. Vankilatuomio usein myös heikentää radikaalisti ihmissuhteiden solmimista ja niiden ylläpitoa, joka vaikeuttaa vapautuessa sosiaalista selviytymistä. Vankila on sääntöjä täynnä oleva eristetty ympäristö, joka edesauttaa ihmistä laitostumiseen ja sitä kautta vaikeuttaa itsenäistä selviytymistä ja elämistä. Näiden kaikkien yksilöllisten seikkojen lisäksi vankeusrangaistusten taloudelliset vaikutukset ovat yhteiskunnalle huomattavia. (Haapasalo, 2017)

3.2.1 Vankeusrangaistuksen muodot Suomessa

Suomessa on määritelty kolme erilaista vankeuden muotoa. Näitä ovat tutkintavankeus, vankeusrangaistus ja ehdollinen vankeus. Tutkintavankeus itsessään ei ole rangaistus, vaan rikoksesta epäilty halutaan pitää tutkinnan turvaamisen vuoksi vangittuna. Voidaan myös epäillä, että epäilty karkaisi vapaana. Tämä on äärimmäinen pakko ja kyse on yleensä vakavasta rikoksesta. Käräjäoikeus tekee päätöksen yli neljän päivän tutkintavankeudesta. (Rikosseuraamuslaitos, 2017)

Vankeusrangaistus määrätään määräaikaisena tai elinkautisena. Näistä selkeästi yleisempi on määräaikainen vankeusrangaistus. (Rikosseuraamuslaitos, 2017) Tilastokeskuksen ”Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2016”-julkaisussa käy ilmi, että vuonna 2016

ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin 5 352 kpl ja näistä 10kpl oli elinkautisia vankeusrangaistuksia. Määräaikainen vankeusrangaistus on pituudeltaan vähintään 14 vuorokautta tai enintään 12 vuotta. Monien eri rikosten yhdenjaksoinen vankeusrangaistus on mahdollista, mutta se ei saa pitempi kuin 20 vuotta. (Rikosseuraamuslaitos, 2017)

Kolmantena vankeuden muotona on ehdollinen vankeus. Enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus voidaan tuomita ehdolliseksi. Ehdollinen vankeusrangaistus on yleensä yhdyskuntapalvelua, jota valvoo Rikosseuraamuslaitos. Ensimmäinen yhdyskuntapalvelun kokeilu alkoi vuonna 1991 (Rikosseuraamuslaitos, 2017). Käytännössä rikoksesta tuomittu tekee erikseen päätettävää työtä yhteiskunnan hyväksi. Yhdyskuntapalvelua edellyttää Rikosseuraamuslaitoksen suorittamaa soveltuvuusselvitystä ja lopullisen päätöksen siitä tekee tuomioistuin. Edellytyksenä on myös, että rangaistuksen pituus on enintään kahdeksan kuukautta. (Oikeus.fi)

Suomessa on määritelty oma vankeuslaki 2005/767, jonka toisen luvun mukaan

”Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan, sekä estää rikoksen tekeminen rangaistusaikana.”

Edellä mainittu laki pyrkii varmistamaan, että rangaistuksen yhteiskunnasta eristävästä luonteesta huolimatta, vapauden menettämisestä aiheutuvien haittojen on oltava mahdollisimman vähäisiä.

Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu sijoitetaan pääasiallisesti tuomitun kotikuntaa lähinnä olevaan vankilaan. Tuomittua kuullaan yhdyskuntaseuraamuslaitoksen toimesta ennen tuomion täytäntöönpanoa ja tällöin laaditaan rangaistusajan suunnitelma, josta ilmenee myös tuomion täytäntöönpanon ajankohta. Sijoitettaessa vankia vankilaan, pyritään ottamaan huomioon vangin taustatekijät (esim. perheen sijainti, terveydentila, aikaisempi rikollisuus jne.), sekä omat toivomukset. Jos tuomittuun ei saada kuulemista varten yhteyttä, hänet etsintäkuulutetaan. (Rikosseuraamuslaitos, 2017)

3.3 Vangin kuntoutus ja integroituminen

Vankila nähdään usein ristiriitaisena instituutiona. Sen pitäisi olla samaan aikaan ennaltaehkäisevä ja pelottava, kuin myös positiivinen ja kuntouttava. Vankila voidaan nähdä niin yhteiskunnallisen pakkovallan tuottajana kuin kuntouttamiseen pyrkivänä laitokseenakin. Vankilassa ei tähdätä enää vain vangin säilyttämiseen rikoslaillisin perustein vaan myös vankiin vaikuttamiseen. (Tourunen, 2002) Vankeinhoidossa kuntouttavalla toiminnalla tarkoitetaan kaikkea toimintaa, jonka tavoitteena on ehkäistä rikoksetonta elämää ja vahvistaa vankilasta vapautuvaa integroitumaan takaisin yhteiskuntaan. Kuntoutuksella pyritään rikollisen elämänhallinnan palautumiseen, parempaan toimintakykyyn ja sosiaaliseen osallisuuteen. (Karsikas, 2005) Rikollisten kuntoutuksessa täytyy ottaa huomioon, että heillä on usein hyvin haastavia elämäntilanteita, jotka ovat vahvasti kietoutuneita rikolliseen ja päihdeitä täynnä olevaan elämään. Tästä johtuen vanhoista tavoista voi olla vaikeaa päästää irti. Ammattilaisen tulee nähdä kuntoutus prosessina, joka voi sisältää aloittamista, keskeyttämistä ja uudelleen aloittamista. Kerrasta onnistuminen on harvinaista ja etenemisen täytyy tapahtua pienin askelin. (Granfelt, 2006) Vangin kuntoutuksessa otetaan ensisijaisesti huomioon yksilöllisyys ja erilaisia ohjelmia onkin paljon saatavilla. Niitä ovat mm. työtoiminta, koulutukseen tähtäävä opetustoiminta, hengellinen työ, päihdekuntoutus ja terveydenhoito. Kaikki edellä mainitut toiminnot voidaan katsoa kuntouttavaksi toiminnaksi tilanteesta riippuen. (Karsikas, 2005)

Suhteellisen suuri osa vangeista on päihdeongelmaisia, jolloin erilaisin päihdekuntoutusohjelmin ja kuntouttavien toimien pyritään tukemaan vangin päihdeetöntä ja rikoksetonta elämää. Päihdekuntoutus on pääosin terveydenhuollon toteuttamaa toimintaa, johon kuuluu mm. päihdearvio, vieroitus- ja katkaisuhuolto, sekä opioidiriippuvaisten korvaus- ja ylläpitohoito. Toimintoihin ohjaututaan arviointikeskuksen kautta, missä tehdään arvio tilanteesta, sekä rangaistusajan suunnitelma. (Rikosseuraamuslaitos, 2013)

3.4 Vankilasta vapautuminen

KRIS Tampere ry:n lisäksi myös Kriminaalihuollon tukisäätiö ja Silta-Valmennusyhdistys ry tukevat vapautuvaa vankia. (KRIS ry, 2017) Vapautuvat vangit tarvitsevat tukea oman paikkansa löytämiseksi yhteiskunnassa ja heillä on suuri riski ajautua laitostieteen tai asunnottomuuteen. Silta-Valmennusyhdistys ry:n palveluista vapautuvaa vankia

tukevat muun muassa Vapauteen valmennus- palvelu, joka on vankeusrangaistuksen loppuvaiheessa oleville vangeille vapautumisen jälkeiseen elämään valmistautumista ja kuntoutusta. (Silta-Valmennusyhdistys ry, 2017) Vapautumisen alkuvaiheessa tuen tarve on suurimmillaan, koska silloin on lukuisia asioita, joita tulee järjestää alusta alkaen. Päihde- ja mielenterveysvaikeudet sekä elämän kaoottisuus liittyvät usein rikollisuuteen, joten niiden jäsentämiseen sekä selvittämiseen tarvitaan usein niin psykososiaalista, kuin sosiaalis-taloudellistakin tukea. (Granfelt 2003) Vapautuvan vangin haasteisiin kuuluu asunnon saaminen ja esimerkiksi tuettu asumisvaihtoehto voi olla hyvä vaihtoehto. Muun muassa Kriminaalihuollon tukisäätiö tarjoaa tuettua asumista. (Kriminaalihuollon tukisäätiö, 2017)

Vangin vapautumista aletaan valmistella jo vankilassa hyvissä ajoin ennen vapautumista. Suunniteltuun vapauttamiseen kuuluu osana valvottu koevapaus. Koevapauden suunnittelu aloitetaan aikaisintaan vuosi ennen vapautumista, mikäli sijoittajayksikkö arvioi vangin noudattavan koevapauden ehtoja ja että koevapaus palvelisi vangin yhteiskuntaan sijoittumista. (Rikosseuraamuslaitos, 2013) Esimerkiksi Silta-Valmennuksen Vapauteen valmennus- palvelu tarjoaa vankeusrangaistuksen loppuvaiheessa oleville vangeille apua vapautumisen jälkeisen elämän valmisteluun sekä kuntoutumiseen. (Silta-Valmennus, 2017)

Lainrikkojataustaisen henkilön elämäntilanteen muuttamiseksi tulee olla tarjolla konkreettisia mahdollisuuksia kuten asunto, päihdekuntoutuspaikka tai opiskelumahdollisuus. Edellä mainitut eivät kuitenkaan yksinään riitä vaan tarvitaan edellytykset oppia uusia asioita, joita elämänmuutos edellyttää sekä riittävä halu, motivaatio ja sitoutuminen muutoksen tavoitteluun. Asiakassuhteen tai vertaistuen avulla voidaan vaikuttaa uuden elämäntavan oppimisedellytyksiin sekä henkilökohtaiseen motivaatioon. Jo vankilassa tapahtuvilla kuntoutusohjelmilla pyritään lisäämään valmiuksia rikoksettoman ja päihteetöntömän elämäntavan omaksumiselle. (Granfelt, 2003) Vapautuvan vangin tarvitsemaa tukea Tampereella tarjoaa KRIS vankilatyön lisäksi Silta-Valmennus ry joka järjestää muun muassa avokuntoutuksena 1-6 kuukautta kestävästä yhteisöllistä psykososiaalista päihdekuntoutusta. (Silta-Valmennus, 2017)

Vapauttamisen suunnittelu alkaa vapautuvan palvelutarpeen sekä selviytymisedellytysten arvioinnilla. Vangin suostuessa vapauttamista valmistellaan yhteistyössä kotikunnan sosiaali-, -terveys-, -päihdehuolto-, -asunto- sekä työviranomaisten kanssa, jotta tarvittavat

palvelut voidaan järjestää. Monet eri järjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat tuottavat ja kehittävät vapautuvan vangin tukipalveluita. (Rikosseuraamuslaitos, 2013)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Halusimme selvittää, miten KRIS Tampere on vaikuttanut kävijöiden elämään ja millä tavoin sen toiminta on tukenut vankilasta vapautuvia. Pyrimme selvittämään KRIS Tampere ry:n kävijöiden kokemuksia ja näkemyksiä yhdistyksen toiminnasta. Tutkimuksella halusimme tarjota KRIS Tampere ry:lle kävijöiden jakamia kokemuksia toimintaa mahdollisesti kehittävinä tekijöinä, joita voi myöhemmin mahdollisesti hyödyntää yhdistyksen toiminnassa.

Halusimme tehdä tutkimuksen erityisesti KRIS Tampere ry:lle, koska pidimme tärkeänä syventää tietotaitojamme liittyen matalan kynnyksen palveluihin. Meillä oli opintojen aikana suoritettujen työharjoittelujen kautta yhteyksiä kyseiseen toimipaikkaan, jonka takia koimme, että olimme kävijöille helposti lähestyttäviä. Olimme kuulleet KRIS Tampere ry:n toiminnan positiivisista vaikutuksista ja tätä kuultua tietoa halusimme lähteä tutkimaan syvällisemmin.

Tavoitteenamme opinnäytetyössä oli saada kävijöiden oma ääni kuuluviin, sekä tuoda esille jäsenlähtöisiä kokemuksia ja tietoja KRIS Tampere ry:n toiminnasta. Selvitimme miten kävijät kokevat KRIS Tampere ry:n toiminnan ja millaisia vaikutuksia toiminnalla on ollut heidän elämään.

Tutkimuskysymys:

Millaisia kokemuksia KRIS Tampere ry:n toimintaan aktiivisesti osallistuvilla, vankilataustaisilla kävijöillä on yhdistyksen toiminnasta?

5 TUTKIMUSPROSESSI

Halusimme tehdä itsemme tutuiksi KRIS Tampere ry:n kävijöille, jonka takia kävimme toimipisteellä useasti keskustelemassa opinnäytetyöstä. Käyntiemme avulla saimme tarvittavia tietoja tutkimuksemme suunnitteluun ja sitä kautta tutkimukseen muodostui lähtökohta, joka voisi hyödyttää KRIS Tampere ry:n toimintaa. Tutkimuslähtökohdan ja -kysymyksen hiouduttua saimme tutkimusluvan (Liite 2.) KRIS Tampere ry:lle syksyllä 2018, jonka jälkeen ryhmähaastattelu suoritettiin lokakuussa 2018. Tutkielman päätavoitteena oli saada kokemuspohjaista tietoa KRIS Tampere ry:n toiminnasta ja sen mahdollisista kehityskohdista. Tutkimuskohteena olivat viisi KRIS Tampere ry:n vankilataustaista kävijää, jotka ovat olleet aktiivisesti yhdistyksen toiminnassa mukana. Toiminnanjohtaja arvioi kävijöitä olevan vaihtelevasti 10-30 päivässä viitenä päivänä viikossa (Peltonen, 2018). Haastattelumme osallistuneet kävijät olivat olleet toiminnassa aktiivisesti mukana eripituisia aikoja.

5.1 Menetelmänä laadullinen tutkimus

Opinnäytetyössä on käytetty menetelmänä laadullisista tutkimusta, joka perustuu siihen, että tutkimuksen kohteen ja tutkijan välillä tapahtuu vuorovaikutusta. Laadullisessa, eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijalla on osallinen, eikä ulkopuolinen rooli, jolloin menetelmälle on ominaista tutkijan henkilökohtainen osallistuminen ja pyrkimys empaattiseen ymmärrykseen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 23) Lähtökohtana laadullisessa menetelmässä on siis todellisen elämän kuvaaminen ja pyrkimys tutkia kohdetta mahdollisimman monesta eri näkökulmasta, todellisuuden moniulotteisuudesta huolimatta, ja tätä kautta tuoda ilmi tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 161) Tutkimuksemme kohteella KRIS Tampere ry:n kävijöillä on erilaisia kokemuksia siellä järjestettävissä toiminnoista, kuin järjestäjillä. Järjestäjille voidaan myös kysyttäessä kertoa palautetta toiminnoista varauksella. Tämän menetelmän avulla pystymme saamaan jäsenlähtöistä ja hyödyllistä tietoa mahdollisesti toiminnan kehittämiseksi.

Kvalitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteinä on aineiston hankinta luonnollisissa tilanteissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 164). Tämän takia aineiston keruumme tapahtui KRIS:n kävijöille helposti lähestyttävästi KRIS Tampere ry:n omissa tiloissa. Koimme haastattelupaikkaa miettiessä, että yhdistyksen omat tilat olisivat haastateltaville kaikkein

luonnollisin ympäristö. Ymmärsimme kuitenkin, että yhdistyksen omat tilat voivat ohjata haastateltavia puolueellisiin ja kritiikittömiin vastauksiin. Haastatteluissa esiin tullut negatiivinen ja ennakkoluuloinen asenne vankiloissa KRIS ry:tä kohtaan, sai meidät miettimään tuloksien yksipuolisuutta ja niihin vaikuttavaa haastatteluympäristöä. Tuloksista olisi mahdollisesti tullut monipuolisempia täysin neutraalissa ympäristössä tai vaihtoehtoisesti yksilöhaastatteluin eri ympäristöissä, sekä haastateltavien eri elämäntilanteissa; esim. entinen kävijä vankilassa vs. nykyinen kävijä kuntoutuksessa.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää käyttää metodeja, joissa tutkittavien ääni ja omat näkökulmat pääsevät esille, sillä lähtökohdallisesti menetelmälle ominaista on todellisuuden ymmärtäminen. Sen takia käyttämämme teemahaastattelu, ryhmähaastattelu kokoonpanolla, oli sopiva lähestymistapa aineistonkeruulle. Ominaista menetelmälle on myös joustavuus, joka tilanteen mukaan näkyy suunnitelmien muuttumisessa ja näihin sopeutumisessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 164)

5.2 Aineiston keruu

Laadullisessa tutkimuksessa ensisijaisena menetelmänä on ollut haastattelu. Sen etuna tiedonkeruumuotona on joustavuus ja mahdollisuus vastaajien huomioimiseen tilanteen edellyttämällä tavalla. Henkilökohtaisella osallistumisella pystyy myös tulkitsemaan vastauksia monipuolisemmin ja tarvittaessa pyytämään tarkentavaa tietoa vastaajilta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 164) Haastattelu on monipuolinen tiedonkeruumenetelmä, jossa suora vuorovaikutus luo mahdollisuuden tilanteessa tapahtuvaan tiedonhankintaan, sekä se antaa tilaisuuden vastausten syvempään analyysiin. (Hirsjärvi & Hurme, 2001) Haastattelun tyyplejä on erilaisia, mutta tutkimuksemme toteutettiin teemahaastattelun avulla.

Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelu etenee ennalta valitun teeman ja tavoitteen mukaan, eikä yksityiskohtaisten kysymysten. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 208) Teemahaastattelulle ei ole luonteenomaista kysymysten tarkka muoto tai järjestys. Teema-alueet käydään haastateltavien kanssa läpi, mutta niiden laajuus ja järjestys ovat muuttuvia ja elävät tilanteen mukaan. (Eskola & Suoranta 1998, 86) Ennalta mietityn ja asetetun teeman mukaan etenevä haastattelu oli sopiva tutkimukseemme, koska kohde-ryhmämme on tottunut puhumaan asioista ja käymään läpi negatiivisiakin kokemuksia.

Liian rajattu haastattelu olisi voinut rajoittaa kohderyhmämme omia näkemyksiä ja avoimuutta.

Toteutimme haastattelun ryhmähaastatteluna, koska kohderyhmäämme tutustuneena, koimme, että se oli keino, jolla saada mahdollisimman totuudenmukaisia mielipiteitä. Ajattelimme näin, koska kävijät ovat tottuneet puhumaan ryhmissä ja saavat tarpeen tullen ryhmästä tukea ja rohkaisua. KRIS Tampere ry:n kävijät ovat tottuneet yhteisöllisyyteen ja ryhmäkeskusteluihin, joten ryhmähaastattelun avulla halusimme tehdä tilanteesta mahdollisimman luontevan, jossa haastateltavat saavat tarpeen tullen tukea myös toisiltaan. Ryhmähaastattelussa haastateltavat saavat tukea toisiltaan ja tietoa voi syntyä tavalista enemmän, kun osallistujat voivat yhdessä muistella, rohkaista toisiaan ja herättää muistikuvia. Yhdessä haastateltaessa myös unohtaminen ja väärin ymmärtäminen on vähäisempää. Haastattelijan läsnäolo ei ole niin vaikuttavaa, kun ympärillä on muitakin tutusta ryhmästä, jolloin saadaan todenmukaisempia vastauksia. Ryhmähaastattelussa pidetään sopivana 4-8 hengen ryhmää (Eskola & Suoranta 1998, 96).

Ryhmähaastattelu tapahtui KRIS Tampere ry:n tiloissa kaikille vastaajille sopivana yhtenä päivänä. Haastattelupäivää ennen olimme tehneet Tampereen toimipisteeseen ns. infokäyntejä, joiden avulla olimme tehneet myös itsemme kävijöille tutuiksi. Haastateltavat tavoitimme laatimamme saatekirjeen avulla, joka oli nähtävillä Tampereen toimipisteen infotaululla, sekä toiminnanjohtajan avulla. Toiminnanjohtaja kertoi tutkielmastamme ja sen tavoitteista yhteisessä kokouksessa, jossa halukkaat saivat ilmoittautua mukaan. Voi olettaa, että näillä keinoin tavoitetut kävijät ovat aktiivisia ja suhtautuvat toimintaan myönteisesti.

Haastateltavia oli lopulta viisi, joista kolme oli miehiä ja kaksi naisia. Kaikkia haastateltavia yhdisti toiveemme mukaisesti vankilatausta. Haastattelulle oli varattu aikaa kaksi tuntia tauon kanssa ja lopulta se kesti 1h 15min. Haastattelua varten kokosimme haastattelurungon, johon mietimme teemoittain kysymyksiä, jotka olivat johdettu tutkimuskysymyksestämme. Tämä runko toimi apunamme haastattelutilanteessa. Haastattelutilanne aloitettiin kertomalla tutkimuksen aihe ja tavoitteet. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelu nauhoitetaan ja kuvataan analyysin helpottamiseksi. Selvensimme, että tallenteet työstetään litteroimalla, eli auki kirjoittamalla. Heille kerrottiin myös, nauhoitteiden asianmukaisesti hävittämisestä ja tunnistamattomuuden säilyttämisestä niin litteroinneissa,

kuin lopullisessa työssäkin. Nämä seikat tulivat ilmi myös haastattelua varten laatimassamme suostumuslomakkeessa (Liite 1.).

Työstimme haastatellut litteroimalla ja litteroitua aineistoa kertyi 24 sivua. Haastattelu litteroitiin niin, että kukaan haastateltavista ei ollut tunnistettavissa. Litteroinnista jätettiin myös pois kohdat, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymykseen. Keskityimme litteroimaan ainoastaan puheen sisältöä, eikä tapaa, miten puhetta tuotettiin.

5.3 Aineiston analysointi

Tutkimuksen alusta asti tähdätään aineiston analyysiin, tulkintaan ja johtopäätösten tekkoon. Ne ovat tutkimuksen ydinasiat, joiden avulla selviää, minkälaisia vastauksia tutkimuskysymykseen on saatu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 221) Laadullisen aineiston analyysillä pyritään selkeyttämään aineistoa ja tuoda esiin uutta tietoa tutkittavasta kohteesta. Analyysin avulla tiivistetään aineisto ja selkeytetään sen informaatio ja uusi tieto. (Eskola & Suoranta 2005, 137)

6 HAASTATTELUN KUVAUS

Haastattelu suoritettiin teemahaastattelun avulla, jonka takia tutkimustulokset esitetään teemojen mukaisessa järjestyksessä käyttäen apuna haastateltavien sanomisia suorina lainauksina. Tutkimustuloksissa haluttiin tuoda esille suoria lainauksia, koska ne kuvaavat erityisen hyvin KRIS Tampere ry:n toimintaa.

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Taustatietoja emme yksityisyyden suojan takia kysyneet paljoa. Haastateltava ryhmämme koostui viidestä KRIS Tampere ry:n kävijästä, joista kaksi oli naisia ja kolme miehiä. Ikähaarukaltaan he olivat 31–55-vuotiaita. Kaikilla haastateltavillamme oli vankilatausta. Osa haastateltavista oli ollut pitkään KRIS Tampereen toiminnassa mukana ja jotkut vähemmän aikaa. Joillain oli myös kokemusta vaihtelevasta osallistumisesta, eli välillä oli ollut erinäisistä syistä pois toiminnasta, mutta lopulta päätynyt taas toimintaan mukaan. Yksi oli ollut toiminnassa vaihtelevasti mukana jopa vuodesta 2005 alkaen ja lyhimmillään toiminnassa oli ehditty olla mukana 4kk. Muiden osallistuminen toimintaan sijoittui tähän väliin; toiminnassa oltiin oltu mukana 4-8 vuotta.

6.2 Ohjautuminen toimintaan

Yhtä lukuun ottamatta haastateltavat kertoivat kuulleensa KRIS ry:n toiminnasta vankilan kautta. Yksi ei tarkkaan muistanut missä oli ensimmäisen kerran kuullut KRIS:stä, mutta epäili sen olleen jossain päihdekuntoutuspalvelussa. Kuulleessaan KRIS:n toiminnasta, kaksi haastateltavaa myönsi ajatelleensa toimintaa ”hihhulihommana”, eikä alkuun ottanut sitä tosissaan. KRIS:n toiminnasta myös ajateltiin, että se on ”viimeinen kortti” niille, jotka eivät oikeasti pärjää elämässään. Haastattelussa kävi ilmi, että toimintaan osallistuminen oli alkuun ollut ajatuksen tasolla jollain tavalla luovuttamista ja heikkouksien hyväksymistä. He myös alkuun epäilivät vankilassa kuultuja toiminnan kokonaisvaltaisia ja positiivisia vaikutuksia, joista KRIS:n työntekijät tulivat kertomaan. Haastateltavat kuitenkin painottivat, että käsitys toiminnasta on muuttunut huomattavasti verrattain ennakkoluuloihin.

Seuraavassa lainauksia haastateltavien kokemuksia KRIS ry:stä:

”Mäki kuulin joskus vankilassa kyllä Krisistä aikoinaan mutta se ei silloin oikein ottanut onkeen millään tapaa, että vähän niinku komppaan tohon edelliseen aatelin et se on vaan vähä semmonen hihhulihomma, ne ketkä ei pärjää täs niinku entisessä elämässä nii ne menee sitte sinne Krisille...”

”...Vankiloissa välillä ja välillä siviilissä nii ei se mitään lottovoittoa ollu ja silloin ku mielti tämmösiä [Krisin toiminta] nii kyllä se oli vähän semmonen niinkö viimeinen kortti niille ketkä ei tosiaan pärjää siin vaiheessa mut kyllähän niinku ku ajattelee jälkeen päin sitä nii on sitä aika moukka ollu ku on tämmönen mahdollisuus niinku päästä tähän normi elämään”

”...Mullekin sanottiin et ku krisiläiset kävi vankilas et tästä on tullut kun toinen perhe ja mä muistan ku mä ajattelin et nii varmaan mut kyllähän sitä voi sitä samaa sanaa käyttää nyt itekin et sillä lailla on muuttunut käsitys”

Kaksi haastateltavista sanoi, että vankiloissa pidetyt infotilaisuudet tai muuten välitetty informaatio vankilaan KRIS:n toiminnasta tuntui heti mielenkiintoiselta. Erityisesti siinä sanottiin kolahtaneen yhteisöllisyys, saatava vertaistuki ja kokemuksen arvostus. Yksi haastateltavista halusi myös nostaa esille toiminnan ”pitkäpinnaisuuden” ja sen, että KRIS:ltä saa aina uuden mahdollisuuden, vaikka toiminnasta lähtisi, mutta sinne lopulta ohjautuisi aina uudestaan.

6.3 Kokemukset toiminnasta

Kaikilta haastateltavilta tuli esille, että KRIS Tampere ry:n toiminta on hyvin monipuolista ja kattavaa. Kaikki haastateltavat olivat osallistuneet järjestettyyn yhteistoimintaan. Kiitosta tuli myös siitä, että KRIS:llä ollaan aina avoimin mielin vastaanottamassa uusia ideoita ja niiden toteuttamista tuetaan, tietenkin kustannuksista riippuen.

KRIS Tampere ry:llä järjestään mm. liikunnallisia toimintoja, kuten jalkapalloa, joogaa ja sulkapalloa. Vuodenajasta riippuen yhdistys järjestää myös erilaisia retkiä. Esimerkkinä retkistä nousi esille yhteiset kalastus- ja sienestysretket. Tampereen toimipisteessä

suurena osana koko toimintaa ovat erilaiset keskustelu- ja ruokaryhmät, joilla tuetaan kävijöiden elämänhallintaa. Yhdessä syöminen mainittiin myös positiivisena kokemuksena, sillä se on luonnollinen keino jakaa vertaistukea, sekä vahvistaa yhteisöllistä otetta. Keskeisenä toiminnan runkona mainittiin vankila- ja tukihenkilötyö. Kuka tahansa voi olla tukihenkilö, mutta vankilatyötä voi tehdä ainoastaan ne, keillä on itsellään vankilataustaa. Neljä haastateltavista on mukana vankila- ja tukihenkilötyössä. Nämä haastateltavat kokivat, että on palkitsevaa jakaa sitä apua eteenpäin, mitä on itse aikoinaan saanut.

”Täältä mä lisäksi käyn tekemässä naisvankilassa elikkä hämeenlinnassa vanajalla vankityötä, että sitä apua mitä on itte aikanaan saanu ni sitä haluaa jatkaa ja auttaa niitä siellä mahdollisuuksien mukaan”.

Toiminta koetaan vapaaehtoisena, jolloin jokainen saa valita mielenkiintojensa ja jaksamisensa mukaan, mihin toimintoihin haluaa osallistua. Haastatteluissa kävi ilmi, että KRIS antaa mahdollisuuden, myös kustannusten puolesta, kokeilla erilaisia asioita ja harrastustoimintoja, joihin muuten ei olisi mahdollisuutta. Toiminnan monipuolisuuden lisäksi kaikki yhdessä tekemään nähtiin hyvänä tilaisuutena ystäväystyä muiden kanssa. Yhdessä toimimisen nähtiin myös kasvattavan yhteenkuuluvuuden tunnetta.

”Sehän täällä on hyvä et saa ite valita et mihkä menee ja mikä kiinnostaa et tälle ei oo mitään pakko tehdä...täällä on hyvä ja turvallinen kokeilla, että jos innostuu jostakin nii ei tarvii miettiä maksuja tai tommosia”

Pyysimme haastateltavia arvioimaan kuinka tärkeäksi he kokevat KRIS Tampere ry:n toiminnan arvoasteikolla yhdestä kymmeneen. Kaksi vastasivat täyden kympin ja kolme yhdeksän. Näistä vastauksista voi päätellä haastateltavien kokemusten olleen kokonaisuudessaan pelkästään positiivisia. Haastateltavat perustelivat arviointejaan sillä, että yhdistyksen toiminta on ollut kokonaisvaltaisesti elämänhallintaa ja -muutosta tukevaa. He nostivat myös esille, että järjestetty toiminta on kaiken lisäksi ollut mielekästä ja helposti lähestyttävää.

Haastateltavat kertoivat erilaisista yhteistyöprojekteista, joihin KRIS on mahdollistanut heidän osallistumisensa. Nämä toiminnot eivät välttämättä olisi olleet heidän omien sanojensa mukaan mahdollisia ilman KRIS ry:tä. Mahdollisuus päästä osalliseksi erilaisiin projekteihin tuo kävijöille vastuuta, jota he eivät ole saaneet tai joutuneet kokemaan.

Haastateltavat täsmentävät, että vastuu tuo tunteen arvostuksesta ja sillä on tukeva vaikutus moniin elämän osa-alueisiin.

Seuraavassa muutama lainaus haastatteluaineistosta:

”nii ja sit kaikenlaiset projektit sun muut mitä tääl on nii niihin on mahdollisuus osallistua, et vaikka Ratinassa oltiin Kreikka- ja Ukraina- peliä laittamassa ja sitä kautta päästiin kattoon nekin ja se oli tosi kova juttu...mut ku aatellaan et joku linnavenkku kui helposti se pääsee tommoseen isoon tapahtumaan mut kris mahdollisti ja se tukee sit taas kaikkee muuta”

”Krisissä on sekin ollu mun mielestä hyvä et on päässyt mukaan kaikkiin koulutustilanteisiin, on tullu käytyy Krisin tarjoama tukihenkilökoulutus, sit ollaan käyty ihmiskauppakoulutus ja on päässy Krisin kanssa erilaisiin tapahtumiin mihin ei ois ehkä muuten menny”

KRIS Tampereen toimintakertomuksessa (2017) kerrotaan, että yhdistyksen sisäisiä koulutuksia oli vuonna 2017 seitsemän kertaa. Aiemmin koulutukset ovat olleet ainoastaan sopimuksilla oleville henkilöille, mutta syksyllä 2017 koulutukset päätettiin muuttaa avoimiksi koko jäsenistölle ja muille kiinnostuneille. Koulutusten sisällöt voivat liittyä muun muassa KRIS:n perustoimiin kuten vankila- tai tukityöhön. Lisäksi koulutuksia on ollut ongelmanratkaisu- ja tukitaidoista. (KRIS Tampere toimintakertomus, 2017)

Haastattelun aikana nousi monta kertaa esille yhdistyksen tarjoamat koulutukset tai yhteistyö muiden tahojen kanssa, joiden kautta on päässyt erilaisiin koulutuksiin. Kaikki koulutukset tukevat vankila- ja tukihenkilötyöskentelyä ja kokemusasiantuntijallista kasvua. Ne, jotka ovat vankila- tai tukihenkilötoiminnassa mukana, kertoivat että näiden toimintojen kautta on oppinut tunnistamaan omia rajoja ja voimavaroja. Nämä haastateltavat painottivat suurta muutosta siinä kohtaa, että ennen on ollut tuettu ja nykyään tukija. Yksi kuvaili oman roolin muuttumisen olleen ”henkinen juttu”, kun voi positiivisessa mielessä hyödyntää omia kokemuksia, vaikka ne ovat sisällöiltään negatiivisia. Hän kuitenkin painotti, että tukihenkilön täytyy muistaa oma taustansa työtä tehdessä, että tuettavan ja tukijan roolit pysyvät tasavertaisina.

”Aina ennen on ollut se tuettu ja sit ku sä oot ite menny eteenpäin nii susta on tullut monessa asiassa se tukija nii se on aikamoinen semmonen henkinen juttu nii ettei se mee yli ja susta ei tuu mikään natsi vaan sä muistat sen oman taustan”

6.4 Vankilatyö

KRIS pyrkii tekemään vankiloihin infokäyntejä, jota kautta vangit saavat tietoa toiminnasta. Vangille tarjotaan mahdollisuutta ottaa itse yhteyttä KRIS:n tukihenkilöihin, kaikki toiminta on täysin vapaaehtoista. Yksi haastateltavista kertoi, että toiminnasta kuulee vankiloissa usein myös henkilökunnan suosituksesta. Haastateltavilla oli kokemusta niin vangin kuin tukihenkilönkin näkökulmasta, jolloin he osasivat kertoa, että tukihenkilöt kulkevat vangin rinnalla tarpeen mukaan elämän jokaisella osa-alueella. Esimerkiksi kun vanki pääsee lomille, eikä siviilissä ole muita kuin vanhoja kavereita, joiden kautta on pelko päätyä takaisin rikolliselle polulle, niin tukihenkilö on silloin läsnä. Tukihenkilöt ovat apuna ja tukena myös käytännön asioissa, kun vankilasta vapautumista aletaan järjestämään. Siviilissä tukihenkilöt neuvovat ja auttavat tarpeen tullen missä tahansa käytännön asiassa. He voivat lähteä mukaan hoitamaan virastoasioita tai vaikka hankkimaan bussikorttia. Haastateltavat kertovat omasta kokemuksestaan, että vankilassa on vaarana etääntyä normaaleista, arkisista asioista kun elämä siellä on käytännössä sääntöjen varassa. Luonteeltaan rikosoikeusjärjestelmät ovat voimakkaasti leimaavia ja ulossulkevia (Laine, 2014). Haastateltavat yhtyivät siihen, että muusta yhteiskunnasta ulossuljettuna olleena, on hyvin vaikeaa palata takaisin normaaliin elämään.

Seuraavat lainaukset kuvaavat edellä mainittua:

”Ylipäättään niinku hoitaa asioita ja viedä jotenki niitä eteenpäin jos ittellä ei oo niinku tietoo niistä...Ketään ei voi pakottaa et itte se vanki tekee sen alotteen...Kyl vankilas pyritään jo osa hoitaan ettei tarvi sit tyhjän päälle jäädä, esimerkiks asuntoasiat ja tommoset”

”Kaikkeen maholliseen täältä saa sitte tukee niinku Kelaan liittyen paperien täytöt sit henkkarit ja sosiaalitoimeen ja toimeentuloon liittyvät asiat”

”Ja paikat ja osotteet voi muuttuu ku oot pitkään kiven sisäs. tai voit haluu mennä kirppikselle ettii vaatteita mut ku oot ollu pitkää sisällä ni et uskalla lähtee yksin nii sit vaa lähetää ihan mukaan”

Haastateltavat kertoivat, että yksi suuri osa vankilatyöstä on keskusteluapua vangin suorittaessa vankeusrangaistusta tai siviiliin päästessä. Se on vertaistuen ja esimerkin antamista siitä, että on mahdollista elää myös rikoksetonta ja päihteetöntä elämää. Haastateltavat kertovat omasta kokemuksestaan, että he ovat itse saaneet KRIS:ltä roolimalleja ja esikuvia normaalista elämästä ja nyt he haluavat jakaa tätä esimerkkiä tehdessään itse vankilatyötä. Haastateltavat jäsentävät, että keskusteluapu tukee siviilielämään palaamista ja siinä selviytymistä. Yksi kertoi kokemuksestaan KRIS:n järjestämästä naistenryhmästä vankilaan. Kerran kuussa ryhmä pääsi osallistumaan naistenryhmään, joka järjestettiin KRIS:n tiloissa. Naistenryhmässä sai sukupuolisidonnaista tukea ja välillä ryhmällä oli myös yhteisiä retkiä.

”Tää on semmone kokonaisvaltane tuki mitä välttämättä jollai ei oo koskaa ol-lu, se että on ollut rikkonaisii koteja jo pienestä asti eikä oo välttämättä saanu min-kään näköstä tukee tai roolimalleja omilta vanhemmiltaa tai ne ei oo pys-tyny antaa sitä ku käynty omia taistojaan läpi”

Eräs haastateltavista mainitsi edeltävässä lainauksessa rikkonaiset kodit ja vanhempien ongelmat, jotka ovat edesauttaneet rikos- päihderikasta elämää. Kasvu ympäristön ongelmien vaikutuksiin yhtyivät muutkin haastateltavat. Lapsena koetut asiat näkyvät aikuisena käyttäytymisessä. Kaltoin kohtelevassa kasvu ympäristössä lapsi sisäistää vääränlaisia käyttäytymismalleja, jotka voivat näkyä aikuisena esimerkiksi aggressiivisena käytöksenä. Tutkimustuloksissa on todettu, että heikot kasvatuskäytännöt kuten pahoinpitely ja laiminlyönti edesauttavat nuorena ja aikuisena tapahtuvaa rikollisuutta. Tutkimusten mukaan ongelmallinen kasvu ympäristö on yhdistetty suoranaisesti todennäköisyyteen kasvaa rikolliseksi. (Haapasalo, 2008)

Vankilan jälkeen monilla ei ole paikkaa, minne mennä, jolloin KRIS ry:n toimipisteet toimivat vertaistuellisina kohtaamispaikkoina. Haastattelussa kävi ilmi, että usein entisellä rikollisella ei ole muuta, kuin mahdollisuus palata vanhaan elämään takaisin. Tässä kohtaa KRIS tarjoaa elämänmuutosta tukevia palveluita, jos ihmisellä itsellään on siihen motivaatiota.

”Tää on niinku se kohtaamispaikka siis jos sulla ei oo mitään”

Kaikki KRIS ry:n toiminta on vapaaehtoista. Haastateltavat pitivät erittäin positiivisena ja kannustavana toiminnan piirteenä sitä, että KRIS:llä mukana oleminen ei velvoita kävijää mihinkään. Näin vankilasta vapautuneella on matala kynnys lähteä toimintaan mukaan. Haastateltavat antoivat kiitosta siitä, että avuntarvitsijaa autetaan niin kauan kuin siihen on tarve. He kertoivat esimerkkinä, että joissain palveluissa asiaa hoidetaan niin pitkälle, kuin palvelun tavoitteet ovat ja sitten avuntarvitsija on taas tyhjän päällä. He jäsentävät, että ei tarvitse olla missään tietynlaisessa tilanteessa saadakseen apua. Riittää, että tarvitsee apua. Eri kuntoutuksen vaiheissa olevat ihmiset pystyvät antamaan eri tavoin vertaistukea toisilleen. He vertasivat yhdistyksen toimintaa palvelupolkuun tarkoittaen sitä, että vankilasta vapautuva saa monipuolista tukea KRIS:ltä alusta loppuun asti. KRIS:llä myös tehdään palvelunohjausta tarpeen tullen.

”Ja se mikä on tärkeintä et tääl ei oo mitään pakotteita eikä velvotteita mihinkään et kaikki on siitä sun omasta halusta kiinni ja täällä sua tuetaan niissä ja periaatteessa täällähän pystyy tekeen sen koko polutuksen, tuut jutteleen tukihenkilölle ja niinku et sit suunnitellaan se mitä sä haluut tehdä ja mistä sä voit saada apua ja täällä on mahdollista ohjata tarvittaviin palveluihin”

”...Ku esimerkiks katkolla nii se homma vaa loppuu jossain vaiheessa ja se on niinku poikki ja sulla ei oo mitään muuta et kukaan ei periaatteessa tue sua enempää mut täällä on eri vaiheissa olevia ihmisiä jotka pystyy tukemaan eri tavalla sillee niinku et sä pystyt ottaa onkees monesta eri asiasta”

6.5 Toiminnan vaikutukset

Toimintaan osallistumisen vaikuttavuutta pohtiessa jokaisen haastateltavan kohdalla nousi esiin se, että rikollisesta ja päihteitä täynnä olevasta maailmasta on ollut helpompi irtaantua KRIS:n toiminnan avulla. Entisestä elämäntavasta on ollut myös helpompi pysyä poissa pitkällä tähtäimellä. Rikokseton ja päihteetön elämänmuutos helpottuu, kun on samanlaisen taustan omaavia ihmisiä rinnalla kulkemassa ja tukemassa. Haastateltavat

kertovat KRIS:n tuoneen sisältöä päiviin, ettei ole ollut helppo jäädä kotiin masentumaan. Kotiin jäämisessä ja paremman tekemisen puutteessa on mahdollista ajautua vanhoihin käyttäytymismalleihin.

Seuraavassa lainaus KRIS:n toiminnan vaikutuksista:

”Kuitenkin siitä entisestä maailmasta irtaantuminen se on aika vaikeeta niinku hypätä suoraan toiseen elämään, tässä on nyt ehkä vähän pehmeempi lasku ku tääl on kuitenkin kanssatovereita ketkä on eri vaiheissa menossa...Ei tarvi niinku hypätä seinää päin ku tääl on ihmisiä jotka pystyy neuvomaan siinä omalla polulla ja tukemaan.”

Kaksi haastateltavista kuvailivat KRIS:n toiminnan ja vertaistuen vaikuttaneen oman käyttäytymismalleihin merkittävästi. Oman elämän aiempia arvoja kuvailtiin vääriksi siitä syystä, että ihailun kohteena olivat olleet vankilat, huumeet ja väkivalta. Tätä kautta oikeanlaisia roolimalleja elämään ei ole saatu. He kertovat, että KRIS:n kautta on saanut samankaltaisen taustan omaavia roolimalleja ja eläviä esimerkkejä siitä, että elämää voi olla ilman rikoksia ja päihteitä. Näihin roolimalleihin on helpompaa samaistua, koska he ovat käyneet samoja asioista läpi.

Seuraavassa haastateltavien kokemuksia rooli- ja käyttäytymismalleista:

”...Täältä taas sen roolimallin voi löytää helposti tiekkö ku ne on kulkenu sen saman polun; hei mäkin haluan olla toi tyyppi kuka on noussut paskasta ja nyt se pystyy tekee kaikkee normaalia ja siihen on paljon helpompi samaistua.”

”Mä koen tän itselle tietynlaisena koulunkäyntinä että minä en oo aikoinani opetellu sillan minun nuoruudessa koulussa tiettyjä käyttäytymismalleja sun muita niinku nii ite on vähä hakoteillä et miten pitäis olla ja niinku käyttäytyä aina välillä...sitähän se on et täällä tulee samantien se palaute ja peilikuva kanssakäymisessä ja muussa nii pystyy kasvaa ja kehittyä ihmisenä”

Yksi haastateltava nostaa esille sen, että toimintaan osallistumisen avulla elämään on tullut paljon uusia ystäviä, joiden myötä oma elinpiiri on laajentunut. Haastateltavat kokivat, että toimintaan osallistumisen avulla on helppo tutustua uusiin ihmisiin, jolloin toiminta on vaikuttanut positiivisesti ihmissuhteiden rakentumiseen. Esille nousi myös kävijöiden kokemus siitä, että KRIS:llä kaikki tulee hyväksytyksi omana itsenään. Tämä vahvistaa itsetuntoa, joka puolestaan edistää elämänhallintaa. KRIS:n toiminnassa ennakoasenteet häviävät ja jokainen kohdataan tasavertaisena taustoista huolimatta.

Yhden haastateltavan näkemys yhteisöllisyyden merkityksestä:

*”Tääl sun ei tarvii selittää kenellekään mitään tai oikeuttaa sitä olemassa-
oloo et kaikki tietää et mistä sä oot tullu tavallaan ja silti sä saat olla oma
ittes”*

Yhdellä haastateltavalla oli kokemus siitä, että KRIS:n tarjoaman työkokeilun kautta on saanut vastuuta, joka on luonut mahdollisuuden kasvaa ihmisenä. Sitä kautta on myös oppinut itsestään paljon. Aikaisemmassa elämässä ei välttämättä ole ollut luottamuksen arvoinen, eikä vastuuta ole tästä syystä annettu. Hän kertoo, että on päässyt vetämään keskusteluryhmiä ja pitämään infotilaisuuksia liittyen KRIS:n toimintaan. Vastuun saaminen ja luottamuksen arvoisena toimiminen on kasvattanut itsetuntoa ja tukenut oikeisiin käyttäytymismalleihin kasvamista.

Haastateltavat pohtivat yhdessä, että KRIS:n toiminnassa ihmisten vastakkainasettelua ei näy samalla tavalla kuin esimerkiksi viranomaistahon kanssa asioidessa. Eräs haastateltava kuvailee, että viranomaistaholle ei ole niin helppo puhua tai sieltä saatu apu on ollut vääränlaista. Viranomaistaholta kuntoutettavan tavoitteet asetetaan ylhäältä päin, jolloin ne harvoin ovat motivoivia. KRIS:llä kaikki ovat tasavertaisia ja kaikki ymmärtävät omien kokemusten takia toisten lähtökohtia. Näin tavoitteita ja elämänmuutosta on helppompaa ja realistisempaa miettiä. KRIS:n toimintaa kuvailtiin hyväksi sen takia, että tarjolla on apua ihmisiltä, jotka ovat omassa elämässään eri vaiheissa ja jotka pystyvät pidemmällä aikavälillä tarjoamaan tukea ja apua.

Kahden haastateltavan näkemykset avunsaannin ristiriidoista:

”Ei oo kovin helppo lähteä puhumaan jollekin virastotyöntekijälle. Apua on tarjolla mutta ku se on vääränlaista apua, ku ne ei pysty koskaan sillee kuitenkaan auttamaan niinku kanssatoverit”

”Nii toisin ku sä lähet jostain hakemaan sitä apua nii sä oot vähä siinä ehkä niinku pakotetussa roolissa vielä ku siellä on semmone ihminen joka on normaali ihminen eikä ymmärrä kaikkee taustaa täysin”

Haastateltavat mainitsevat myös ryhmäpaineen vaikuttavan positiivisesti elämänmuutokseen. KRIS:n toiminta on täysin päihteetöntä ja osallistuessa toimintaan, täytyy päihteettömyyteen sitoutua. Tämä luo kanssakävijöille vastuuta, mutta myös motivaatiota etsiä keinoja onnistua elämänmuutoksessa, kun muutkin ovat siihen sitoutuneet. Toiminnassa mukana oleminen on kuitenkin vapaaehtoista, mutta se edesauttaa itsestä lähtevää motivaatiota muutokseen.

Haastateltavan näkemys päihteettömyyteen sitoutumisesta:

”Sit ku on päihteetön paikka nii se tavallaan tuo joka päivä sen vastuun sulle ittelles et pysyksiä mukana, haluuskä, ku kukaan ei kuitenkaan pakota pysyy mukana”

Ryhmähaastattelussa kävijät pohtivat toiminnan vaikutuksia elämäntapoihin ja totesivat niiden olleen suuria. He kertoivat, että toiminnan kautta on kyennyt kohtaamaan rehellisesti itsensä. He kuvailevat KRIS:n toimintaa peilinä, jota kautta työstävät omaa itseään ja entisiä, sekä tulevia käyttäytymismalleja. He antoivat toiminnalle kiitosta siitä, että KRIS:ltä on myös aina saanut rehellistä palautetta, jonka avulla on voinut kehittyä. Toiminnan avulla he ovat pystyneet jäsentämään ajatuksia väärin käyttäytymismallien takaa. Tähän liittyen jotkut haastateltavista nostivat käsitteen ”rikollisen mieli” esiin. Tämä määritelmä sai paljon keskustelua aikaiseksi. Haastateltavat kertoivat käytännön esimerkkejä liittyen rikollisen mieleen. He sanoivat, että se tulee varmasti aina elämään taustalla, kun elämää on oppinut ja kasvanut katsomaan tietynlaisin silmin. He kuitenkin lisäsivät, että sen kanssa voi oppia elämään, eikä niin tarvitse enää toimia. Asioista on oppinut ottamaan vastuuta, eikä pistä niitä esimerkiksi muiden ihmisten tai yhteiskunnan syyksi. Rikollinen on usein oppinut neutralisoimaan ja oikeuttamaan rikollisia tekoja ja elämän-

tapaa. Tämä näkyy niin, että omat teot nähdään muiden vikana, teosta aiheutuneita vahinkoja vähätellään tai niitä oikeutetaan lainrikkomisesta huolimatta muilla hyödyillä. (Laine, 2014)

Seuraavassa haastateltavien keskustelua rikollisen identiteetistä:

”Mones asiassa niinku sanotaan et perusrikollinen mieli, elikkä joka asiastahan sitä haki aikanaan sen et mistä mä hyödyn, mistä mä teen rahaa, nii sitä vaan ne ajatukset pyöri aina sen ympärillä ja siitä irtaantuminen on mulle ainakin ollut se vaikein, koska näiden vuosienkin jälkeen sanotaan että vieläkin ajatuksen tasolla niitä pyörähtelee mielessä, ei niin että mä rupeisin tekee tai toteuttaa mitään mutta, ku sitä on vuosikymmeniä harrastanut niin se mieli on siinä”

”Nii ja jos joku huijaa sua nii et sä nyt enää oikein pysty niinku heti lyömäänkään, on tarvinnu semmosii sijaistoimintoja siihen et miten niinku toimii”

”Ei tämmönen kiero mieli täältä varmaan koskaan poistu mutta enää ei toimi eikä tee niin, ennen se oli semmonen välinpitämätön hällä väliä-assenne yhteiskuntaa ja maailmaa kohtaan yleensä et mä teen mitä mä haluan ja kaikki oli muiden vikaa mut nykyään ei se maailma mee vaan nii”

Yksi haastateltavista mainitsi oleellisesti, että pelkkä huumeiden käytön lopettaminen ei riitä. Sen lisäksi täytyy muuttaa kaikkia asenteet ja arvot. Hän linjasi kuntoutuksen vievän aikaa. Hän myös samaistui edellisiin kommentteihin rikollisen mielestä ja siitä johdetuista toimintamalleista. Toimintamallit eivät varmasti koskaan häviä, mutta niiden mukaan ei tarvitse enää toimia. Toinen kertoi, kuinka vaikeaa on ollut vetää raja entisen ja nykyisen elämän välillä. Entisen elämän yhteisöt ja piirit ovat olleet niin suuressa roolissa. Aikaisemmin on ollut kemikaali [huume], jonka avulla on voinut olla itsekäs. Nyt kun on tarvinnut olla itsekäs oman hyvinvointinsa takia ja jättää vanhan elämän ystävät pois elämästä niin ilman kemikaalia se on ollut vaikeaa. Rikollista käyttäytymistä opitaan yhteisöissä, joissa on hyväksyttävää olla noudattamatta lakia. Yhteisön sisäiset säännöt vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Laine, 2014)

6.6 Toiminnan kehittäminen

Haastateltavilla oli vaikeaa miettiä kehitettäviä asioista KRIS Tampere ry:n toiminnassa. Yksi asia tuli kuitenkin esille, jota muutkin pitivät tarpeisiin vastaavana kehitysideana. Nykyään KRIS Tampere on avoinna arkipäivisin klo 16.00 saakka, mutta haastateltavat kokivat, että aukioloaikojen laajentaminen vastaisi kävijöiden tarpeisiin. Ensinnäkin jotkut kävijöistä käyvät töissä tai muissa toimissa, jotka osuvat usein samalle ajalle, kuin KRIS Tampereen aukioloajat. He toivat esille, että pyhäpäivät ovat usein päihde- ja rikostaustaiselle ihmiselle niitä vaikeimpia hetkiä, jolloin tarvitsee vertaistukea, ettei jo saavutettu elämänhallinta palaa vanhaan tilanteeseen. Tällaisen taustan omaavalla ihmisellä ei välttämättä ole läheisiä, keiden kanssa pyhiä viettää. Yksi haastateltavista toi esille joulun, kuinka vaikeaa se on omakohtaisestikin ollut, kun ei ole enää ketään kenen kanssa sitä viettää. Nämä ovat niitä heikkoja hetkiä, jolloin ihminen on valmis hakemaan turvaa vanhoista ja totutuista käyttäytymismalleista. Nämä ovat myöskin hetkiä, jolloin ihmisestä on otettava koppi. Tähän tarpeeseen KRIS Tampere pystyisi vastaamaan pidennetyillä aukioloajoilla. Yksi haastateltavista osasi kertoa, että aukioloaikoihin on tulossa vuonna 2019 muutos, jolloin yhtenä arkipäivänä viikossa KRIS Tampere on pidempään auki. Tätä muut puolsivat hyvänä muutoksena.

Seuraavassa haastateltavan perustelu laajemmille aukioloajoille:

”Ne on semmosia hetkiä [pyhäpäivät] kuitenkin et ihmiset voi olla heikoilla vesillä tai se että sitä tukee ei oo. Nii et ihminen vois tulla tänne ja se saattas saada vähän niinku jalan oven väliin omassa elämässä ja sitä kautta saattas sitte löytää jotain, yleensä moni ihminen on vielä sössiny sukulaissuhteet ja kaikki sillai et kaikki on jossain jonkun kanssa nii et ois sitten joku vaikka heijänkin kanssa”

Esille tuli, että uusia ideoita toimintaan löytyisi varmasti, mutta resurssit määrittävät paljon, mitä voidaan toteuttaa. Näitä mahdollisia uusia ideoita ei haastattelussa avattu sen enempiä. Haastateltavat toivat esille tarpeen saada lisää koulutusmahdollisuuksia, koska he ovat kokeneet ne erittäin hyödyllisiksi. Keskustelua nousi siitä, että koulutukset ovat suhteellisen tuore yhdistyksen tarjoama toimintamuoto. Tästä he tulivat johtopäätökseen, että asia on mennyt jo parempaan suuntaan ja koulutuksia on varmasti tulossa lisää. Muita

konkreettisia kehityskohtia ei haastateltavilta noussut esille. He kaikki kokivat, että toimintaa ja mahdollisuuksia on tällä hetkellä pitkälti riittävästi ja monipuolisesti tarpeisiin nähden.

7 YHTEENVETO

Haastattelussa tärkeimmiksi teemoiksi nousivat rikollisen mieli, siitä irtaantuminen ja KRIS Tampereen toiminnan suuri ja positiivinen vaikutus jokaisen haastateltavan elämään. Ryhmähaastatteluun osallistui viisi aktiivisesti toimintaan osallistuvaa henkilöä, mutta heidän antamat näkemykset eivät vastaa kaikkien kävijöiden kokemuksia. Kaikilla haastateltavillamme oli vankilataustaa ja osa tekee nykyään myös vankilatyötä. Tämän avulla saimme erilaisia näkemyksiä tukijan ja tuettavan näkökulmista liittyen vankilatyöhön. Haastateltavat olivat olleet toiminnassa mukana myös hyvin erilaisia aikoja, joten he pystyivät kertomaan toiminnasta niin pitkällä kuin lyhyelläkin aikavälillä.

KRIS ry:n vankilatyöllä on hyvin suuri merkitys. Kaikki haastateltavamme olivat ohjautuneet toimintaan vankilan kautta tulleen infon kautta. Vankilatyö koettiin kokonaisvaltaiseksi ja jatkuvaksi tueksi palvelunohjauksineen, jota kaikki ei ehkä saa muista palveluista. Vankilatyötä tekevät haastateltavat totesivat työn olevan palkitsevaa, koska siinä pystyy hyödyntämään omia kokemuksia. Yllättävää oli, että monilla haastateltavista oli ollut ennakkoluuloja toimintaa kohtaan, mutta ne olivat kuitenkin radikaalisti muuttuneet toimintaan tutustuessa.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että KRIS Tampereen toiminta on helposti lähestyttävää ja mielekästä. Toiminta koettiin monipuoliseksi, jolloin se vastaa erilaisten ihmisten tarpeisiin. Esille nousi erityisesti keskusteluryhmien merkitys, koska ne ovat edesauttaneet omien tunteiden käsittelemistä ja käyttäytymisen peilaamista. Tuloksissa nousi myös esille, että kävijät voivat itse vaikuttaa toiminnan sisältöön resurssien puitteissa.

Ainoana kehityskohtana he mainitsivat aukioloaikojen pidentämisen, jolloin se vastaisi enemmän rikos- ja päihdetaustan omaavien ihmisten tarpeisiin. Tällöin KRIS voisi vielä enemmän tukea kävijöitä heikkoina hetkinä, kuten esimerkiksi arkipyhinä, jolloin tukiverkoston tarve on erityisen suurta.

Koemme, että nyky-yhteiskunta painottaa yksilöllisyyttä ja yksin pärjäämistä. Tähän vankilasta vapautuvan on haastavaa integroitua, koska tuen tarve on suuri. KRIS ry:n kaltainen toiminta vastaa tähän tarpeeseen ja tekee vaikuttavaa työtä vankilasta vapautuvien yhteiskuntaan integroitumiseksi. KRIS ry tavoittaa kolmannen sektorin matalan kynnyk-

sen palveluna helpommin apua tarvitsevan, kuin julkinen sektori, missä useille palvelutahoille on varattava aika avun saamiseksi. Tämän haastateltavat ottivat itsekin vastauksissaan esille. KRIS ry:n yhteisöt pystyvät antamaan elämän rooli- ja käyttäytymismalleja kävijöille, jotka eivät ole niitä esimerkiksi rikkonaisten kotien takia saaneet. Tällaista apua julkinen sektori ei välttämättä pysty antamaan samalla tavalla. Konkreettinen esimerkki tästä on KRIS:llä tapahtuva ruoanlaiton opettelu ja yhdessä syöminen.

KRIS ry:n toiminta perustuu avoimeen vuorovaikutukseen ja dialogiin, joita ilman KRIS ei olisi KRIS. Toiminta ja ilmapiiri rohkaisee rehellisyyteen ja avoimuuteen. Mikäli kävijä ei ole edellä mainittuihin valmis, ei hän saa toiminnasta välttämättä mitään. Vastavuoroisuus on edellytys sille, että voi saada ja antaa tukea.

Opinnäytetyömme otanta oli pieni, johon valikoitui toimintaan myönteisesti suhtautuvia kävijöitä. Otantaa voisi laajentaa esimerkiksi yrittämällä tavoittaa entisiä kävijöitä, jotka eivät ole voineet sitoutua KRIS ry:n periaatteisiin päihteiden käytön vuoksi. Näin saataisiin todennäköisesti myös kriittisiä kokemuksia toiminnasta. Mielenkiintoista olisi tutkia myös sitä miten satunnaiset kävijät kokevat toiminnan ja miten helppo toimintaan on sattunnaisesti päästä mukaan.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa oli selvää, että haluamme tutkia ja haastatella nimenomaan KRIS Tampere ry:n kävijöitä. Toiselle meistä yhdistyksen toiminta oli tuttua ensimmäisen vuoden työharjoittelun kautta ja tiesimme, että toimintaan osallistuvat kävijät ovat avoimia ja haluavat mielellään kertoa omaa tarinaansa. Siinä mielessä juuri tämä kohderyhmä oli antoisa matalan kynnyksen toiminnan vaikutuksia tutkittaessa.

KRIS Tampereen kävijöillä on kokemus, että heidät on kohdattu tasavertaisena ja juuri sellaisena kuin he ovat. KRIS:n toiminnassa yhtenä lähtökohtana on kohtaaminen ihmisenä ihmiselle. Se näkyy konkreettisesti niin, että jokainen kävijä kohdataan ihmisenä, taustat tiedostaen ja niistä huolimatta. Tässä näkyy nimenomaan sosiaalityön ydin, kun kohtaamisen kautta he ovat saaneet voimaa omalla polullaan ja nyt he haluavat jakaa saamaansa apua eteenpäin.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi antoi meille paljon uutta tietoa ja taitoa ammatillisen kasvun kannalta. Tämä opinnäytetyö oli molemmille ensimmäinen monivaiheinen laadullinen tutkimusprosessi ja saimme sen avulla uusia näkökulmia meille aiemmin melko vieraaseen rikosseuraamusalaan.

Pidimme hyvänä asiana opinnäytetyön rajallista aikataulua, koska lopulta huomasimme olevamme tehokkaampia pienen paineen alla. Tutkimus työstettiin parityönä ja tämä työkentelytapa osoittautui molemmille sopivaksi tavaksi toteuttaa opinnäytetyö. Pystyimme jakamaan vastuualueita tasapuolisesti kiinnostuksenkohteiden ja taitojemme mukaan. Ryhmähaastattelu oli järkevää toteuttaa parityönä, sillä haastattelun etenemistä ja antia oli helppo havainnollistaa kahden henkilön toimesta.

Haastattelun työstämisvaiheessa erittäin hyväksi todettiin se, että haastatteluista tehtiin havaintoja ja ne purettiin litteroimalla välittömästi haastatteluiden jälkeen. Näin ollen keskustelu ja sen tuomat ajatukset olivat vielä tuoreessa muistissa ja tutkimustulosten luotettavuus oli paremmin turvattu.

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Haastattelut kerättiin ja käsiteltiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimien ihmistieteiden eettisiä periaatteita noudattaen, joita ovat itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, yksityisyys, vaningolta välttäminen ja tietosuojat. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017) Tiedostimme vaihtoehtoisuuden koko prosessin ajan ja kunnioitimme KRIS ry:n eettisiä periaatteita.

Tutkittavan itsemääräämisoikeutta korostetaan eettisissä periaatteissa. Itsemääräämisoikeuteen liittyvä vapaaehtoisuus ei rajoitu ainoastaan siihen, että haastateltava saa päättää itse haastatteluun osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä. Haastateltavalla on oikeus vaikuttaa haastattelun sisältöön niin, että kaikkiin kysymyksiin ei ole pakko vastata. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017) Teimme opinnäytetyön haastatteluita varten suostumuslomakkeen (Liite 1.) jonka jokainen haastateltava täytti. Pidimme tärkeänä sitä, että suostumuslomakkeessa korostetaan, että haastattelussa esiin nousseisiin kysymyksiin ei ole pakko vastata tai haastattelun voi halutessaan keskeyttää milloin tahansa.

Heti haastatteluja suunnitellessa tulee pohtia, mitä tunnistetietoja haastateltavista tutkimuksen toteutukseen tarvitsee. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017) Haastatteluja suunnitellessamme totesimme, että tutkimuksen kannalta ei ole oleellista selvittää tutkimukseen osallistuvilta muuta kuin ikä ja toimintaan osallistumisen määrä vuosissa. Dokumentoimme haastatteluiden tulokset niin, että niistä ei ole mahdollista tunnistaa haastatteluihin osallistuneita henkilöitä. Edellä mainittu käytiin haastateltavien kanssa läpi ennen ryhmähaastattelun alkua.

Haastattelun vastausten luotettavuutta lisäsi se, että haastateltavat tiesivät, ettei heitä voi tunnistaa vastauksista. Tunnistamattomuus vaikutti mahdollisesti vastausten avoimuuteen. Pidämme vastauksia luotettavina kokemuksina, koska neljä haastateltavista oli ollut KRIS Tampere ry:n toiminnassa mukana yli neljä vuotta ja siitä johtuen omasivat laajan kokemuspohjan ja tiedon toiminnasta. Haastattelu oli kestoltaan lyhyt, mutta se palveli tämän opinnäytetyön tarkoitusta, koska saimme sen avulla riittävän tiedon tämän kohde-ryhmän kokemuksista KRIS Tampere ry:n toiminnasta.

Edustamamme rooli sosiaalialan opiskelijoina saattoi vaikuttaa vastausten kritiikittömyyteen. Yhdistys haluaa antaa ulospäin myönteisen kuvan toiminnastaan, jolloin he voivat

parhaimmillaan vaikuttaa ulkopuolisten ennakkoluuloihin ja asenteisiin. Tästä asiasta johtuen mietimme, tuliko haastatteluissa realistisesti haastateltavien ”oma ääni” kuuluiin vai kertoivatko he vain sen, mitä haastateltavina halusimme kuulla.

LÄHTEET

Granfelt, R. 2003. Vankilasta kotiin vai kadulle: Vangit kertovat asunnottomuudesta. Helsinki: Ympäristöministeriö: Edita Prima Oy.

Granfelt, R. 2006. Paha olla – vankilan sisällä, ulkona, vangin lähellä? Teoksessa: Helne, T. & Laatu, M. (toim.) 2006. Vääräyskirja. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. s 145-160

Ehkäisevän päihdetyön verkosto. 2014. Kysymyksiä ja vastauksia ajankohtaisista huumausaineista. Luettu 2.11.2018. http://www.ept-verkosto.fi/sites/default/files/kysymykset_ja_vastauksia_huumausaineista_verkko.pdf

Eskola, J & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Haapasalo, J. 2017. Kriminaalipsykologia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Karsikas V. 2005. Selvinpään olosta tulee hyvä fiilis. Päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 3/2005. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

<https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=b98886bb-ca4b-4847-a5cb-31b0a0dfc1b9>

Kivivuori, J. 1/2013. Kolumni. Luettu 11.10.2018. <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12013/kolumnimitakriminologiaon.html>

Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2017. Vapautumassa vailla asuntoa. Luettu 30.10.2018 <https://www.krits.fi/tietoa/vapautuminen/vapautumassa-vailla-asuntoa/>

Korhonen P. 2018. Syytetyn mielentilan tutkiminen. Luettu 3.11.2018. https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/julkaisut/painetutjulkaisut/kirjoituksiatodistusoikeudesta2006/IpJ8DYB6l/08_Syytetyn_mielentilan_tutkiminen_Paula_Korhonen.pdf

KRIS ry. 2017. Mikä KRIS on? Luettu 20.9.2018. <http://www.kris.fi/mika-kris-on/>

KRIS ry. 2017. Historia. Luettu 20.9.2018. <http://www.kris.fi/mika-kris-on/historia/>

KRIS ry. 2017. Vankilatyö. Luettu 20.9.2018. <http://www.kris.fi/mika-kris-on/vankilatyo/>

KRIS ry. 2017. Avotyö. Luettu 20.9.2018. <http://www.kris.fi/mika-kris-on/avotyö/>

KRIS ry. 2017. Nuorisotyö. Luettu 20.9.2018. <http://www.mika-kris-on/nuorisotyö/>

Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Linderborg H., Suonio M. & Lassila T. (toim.) 2014. Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Suomen Yliopistopaino Oy. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-riksenjulkaisusarja/NdFcArAZr/RISE_1_2014_Sosiaalityo_ja_sosiaalinen_tuki_280214web_version1.3.pdf

Oikeus. Käräjäoikeudet.

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/seuraamukset/ehdotonvankeusrangaistusjajhdyskuntapalvelu.html>

Peltola, P. (2017) KRIS Tampere ry:n vuosikertomus. 2017.

Peltola, Päivi 2018. (Haastattelu) 25.9.2018. Haastattelijana Emmi Salminen.

Ruusuvuori, J & Tiittula, L. 2005. Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rikoslaki 1889/39. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L3>

Rikosseuraamuslaitos. 2017. Historiaa. Luettu 10.10.2018. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/historiaa.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2013. Kuntouttava toiminta – Päihdetyö. Luettu 4.11.2018.

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoimintapaihdetyo.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017. Vapautumisen valmistelu. Luettu 22.10.2018.

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vapautuminen/vapautumisenvalmistelu.html>

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2016. Rikosoikeus. Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. 3.uud. painos. Alma Talent Oy. Luettu 2.11.2018. Vaatii käyttöoikeuden.

<https://verkkokirjahylly.almatalent.fi.elib.tamk.fi>

Silta-Valmennus. 2017. Sillan palvelut rikosseuraamusasiakkaille. Luettu 1.11.2018

https://www.siltavalmennus.fi/wp-content/uploads/2016/04/Sillan-palvelut-rikosseuraamusasiakkaille_2017-11.pdf

Tilastokeskus. 2016. Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2016.

https://www.stat.fi/til/syyttr/2016/syyttr_2016_2017-09-29_fi.pdf

Tourunen, J. 2002. Vankiloiden sosiaalinen rakenne ja konfliktitilanteet. Teoksessa: Vankeinhoidon perusteet. Tietosanoma Oy, 26-33.

Uhtakari, Leena 2018. (Haastattelu) 25.9.2018. Haastattelijana Emmi Salminen.

Vankeuslaki 2005/767. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelun suostumuslomake

Ryhmähaastattelu opinnäytetyötä varten Suostumuslomake

Kiitos kun osallistut haastatteluun opinnäytetyötämme varten.

Vankilan jälkeiset palvelut ovat tärkeitä ja olemme kiinnostuneita siitä, miten KRIS Tampere on vaikuttanut juuri sinun elämääsi ja millä tavoin toiminta on tukenut sinua vankilasta vapautumisen jälkeen.

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit halutessasi kieltäytyä vastaamasta johonkin tai keskeyttää haastattelun osaltasi, jos haluat.

Emme kerää tietoja josta sinut voisi tunnistaa ja käytämme haastatteluja ainoastaan opinnäytetyön raportoinnissa. Haastattelut tallennetaan äänitallenteena sekä videoidaan analysoinnin helpottamiseksi. Kaikki materiaali käsitellään täysin salaisena ja tuhoetaan heti tutkimuksen valmistuttua.

Suuri kiitos avustasi! ☺

Mikäli sinulla tulee myöhemmin kysyttävää tutkimukseen liittyen, ole yhteydessä meihin.

Emmi Salminen
emmi.salminen@soc.tamk.fi

Kaisa Peltoniemi
kaisa.peltoniemi@soc.tamk.fi

Olen lukenut yllä olevan tekstin ja haluan osallistua haastatteluun.

Tampere 23.10.2018

allekirjoitus

Liite 2. Tutkimuslupa

Hakemus/lupa opinnäytetyön tekemisestä

Lupalomakkeesta on tehty kappaleet opiskelijalle/opiskelijoille, yritykselle/organisaatiolle ja TAMKille.

Opinnäytetyön tekijä/tekijät

Nimi	Kaisa Peltoniemi	Koulutus	Sosionomikoulutus
Osoite	Kortelahdenkatu 18 a 9 33230 Tampere	Suuntautumispolku	
Puhelin	+358443616576	Sähköposti	kaisa.peltoniemi@soc.tamk.fi
Nimi	Emmi Salminen	Koulutus	Sosionomikoulutus
Osoite	Vallikatu 30 b 8 33240 Tampere	Suuntautumispolku	
Puhelin	0407285922	Sähköposti	emmi.salminen@soc.tamk.fi
Nimi		Koulutus	
Osoite		Suuntautumispolku	
Puhelin		Sähköposti	

Yritys/organisaatio

Nimi	Kris-Tampere ry	Vastuualue/yksikkö	Tampere
Osoite	Puutarhakatu 14 33100 Tampere	Puhelin	
Nimi	Päivi Peltola	Asema	toiminnanjohtaja
Puhelin	045 873 7477	Sähköposti	paivi.peltola@kris.fi
Nimi		Asema	
Puhelin		Sähköposti	

Tampereen ammattikorkeakoulu/TAMK

Osoite	Kuntokatu 3, 33520 Tampere		
Puhelin	03 245 2111	Fax	(03) 245 2222
Opinnäytetyön ohjaaja/ohjaajat:			
Nimi	Ulla-Maija Takkunen	Puhelin	
Sähköposti	ulla-maija.takkunen@tamk.fi		
Nimi		Puhelin	
Sähköposti			

Tiedot opinnäytetyöstä

Opinnäytetyön aihe/nimi	Kävijöiden kokemuksia Kris Tampere ry:n toiminnasta
Tavoitteet	Tutkimuksemme tavoitteena on saada kävijöiden ääni kuuluviin ja tuoda esille jäsenlähtöisiä kokemuksia ja tietoja Kris-Tampere ry:n toiminnasta. Tavoitteena on myös tutkia, millaista tukea toiminnalla on ollut kävijöille.
Tarkoitus	Tarkoitus on tarjota Kris-Tampere ry:lle kävijöiden jakamia kokemuksia toimintaa mahdollisesti kehittävinä tekijöinä.
Lyhyt kuvaus toteutamisesta	Opinnäytetyö toteutetaan ryhmähaastattelulla ja tulokset kootaan ja analysoidaan asianmukaisesti työhön. Kunnioitamme tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ihmistieteiden eettisiä periaatteita, sekä Kris ry:n eettisiä periaatteita.
Opinnäytetyön kustannukset ja niistä sopiminen	Ei ole kustannuksia.
Yrityksen/organisaation osuus ohjauksessa	Kaksi yhteistyötapaamista ennen aineistonkeruuta, joihin sisällytetty myös toiminnanjohtajan ja perhetyön vastaavan haastattelu.
Tekijänoikeudet	Opinnäytetyön tekijällä on työhönsä tekijänoikeus. Tähän tiedot mahdollisista poikkeusmenetelyistä, ks. liite 1.
Aikataulu (mm. opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika)	Viimeinen versio opinnäytetyöstä 23.11. Valmistuminen joulukuussa.

Opinnäytetyön raportoinnista sopiminen

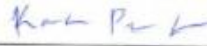
Opinnäytetyön raportointi ja julkaiseminen (ks. liite 1)	Julkaiseminen ainoastaan Theseus-verkkokirjastossa.
Esittäminen	Opinnäytetyön esittäminen opinnäytetyöseminaarissa 10.12.
Yrityksen/organisaation antama palaute opinnäytetyöstä	

Liitteet

Opinnäytetyö-suunnitelma	X
--------------------------	---

Sopijaosapuolet vahvistavat allekirjoituksellaan edellä mainitut opinnäytetyön tekemiseen liittyvät seikat. Muilta osin tähän hakemukseen/lupaun sovelletaan liitteenä (liite 1) olevia TAMKin yleisiä opinnäytetyön tekemistä koskevia ehtoja.

Opiskelija/opiskelijat

Päiväys 16.10.2018	
Opiskelijan allekirjoitus	Nimen selvennys
	EMMI SALMINEN
Opiskelijan allekirjoitus	Nimen selvennys
	KAISA PELTONIEMI
Opiskelijan allekirjoitus	Nimen selvennys

Ohjaavan opettaja/opettajat

Päiväys	
Ohjaavan opettajan allekirjoitus	Nimen selvennys
Ohjaavan opettajan allekirjoitus	Nimen selvennys

Yrityksen/organisaation edustajan päätös

☒ Lupa myönnetään ☐ Hylätään/palautetaan korjattavaksi, perustelu _____ _____ _____	
Päiväys	Allekirjoitus ja nimen selvennys
16.10.2018	 Pasi Peltola

TAMKIN YLEISET OPINNÄYTETYÖN TEKEMISTÄ KOSKEVAT EHDOT

Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK) nimeää opiskelijalle ohjaajan opinnäytetyöprosessin ajaksi ja pyrkii tukemaan opiskelijaa opinnäytetyön tekemisen eri vaiheissa järjestämällä koulutuskohtaisesti määräytyvää ohjausta ja opinnäytetyötä tukevia opintoja. TAMK tai opinnäytetyön ohjaaja ei kuitenkaan ole vastuussa opinnäytetyön laadusta, sen sisällöstä, valmistumisesta tai mahdollisista aikataulullisista viivästyksistä.

Opinnäytetyön ohjaajalla sekä muilla TAMKin henkilökunnan jäsenillä on vaihtoehtoisuus ja hyväksikäyttökielto ideapaperiin, opinnäytetyösuunnitelmaan, tutkimuksen pohja-aineistoon ja kaikkiin salassa pidettäviin tietoihin koko opinnäytetyöprosessin ajan sekä sen jälkeen (Julkl. 21.5.1999/621, 23§ sekä 24§).

Työelämän edustaja nimeää yhteyshenkilön opinnäytetyön tekemisen ajaksi ja pyrkii myötävaikuttamaan opinnäytetyön etenemiseen antamalla opiskelijalle tavoitteiden saavuttamisen kannalta tarvittavaa ohjeistusta ja tietoja. Työelämän edustajan velvollisuutena on lisäksi vastata opinnäytetyön tekemisestä mahdollisesti aiheutuvista, ennalta sovitusta, postitukseen, matkoihin tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen liittyvistä kuluista. Mikäli opinnäytetyön tekeminen edellyttää erityistä tutkimuslupaa (esimerkiksi terveydenhuollon tai sosiaalitoimen piirissä tehtävät opinnäytetyöt), sovitaa lupamenettelystä erikseen työelämän edustajan kanssa. Ensisijaisesti käytetään TAMKin lupalomaketta.

Opinnäytetyöraportti on julkinen asiakirja (Perustuslaki 731/1999, Julkisuuslaki 621/1999) eikä siihen tule sisällyttää salassa pidettäviä tietoja. Tampereen ammattikorkeakoulussa opiskelijan laatima opinnäytetyöraportti on pääsääntöisesti kokonaan julkinen. Julkisudella turvataan opinnäytetöiden objektiivinen ja tasapuolinen arviointi.

TAMKissa ei saa laatia kokonaan salassa pidettäviä opinnäytetöitä (AOA 2457/4/13, 14.4.2014). Mikäli opinnäytetyö halutaan osittain salassa pidettäväksi, sitä on harkittava tarkkaan. Tällöin salassa pidettäviä tietoja ei saa sisällyttää arvioinnin perusteena olevaan opinnäytetyöraporttiin. TAMKin virallisten toimintaohjeiden mukaisista opinnäytetyöraportin laadintavaihtoehdoista neuvotellaan ohjaajan, opiskelijan ja työelämän edustajan kesken.

Opinnäytetyön tekijällä on oikeus päättää tavasta, jolla opinnäytetyö julkaistaan (Tekijänoikeuslaki 404/1961, 2§). Opinnäytetyöraportti tulee saataville joko Theseus-verkkokirjastoon (<http://www.theseus.fi/web/quest>) tai paperiversiona TAMKin kirjastoon.

Tekijänoikeus opinnäytetyöhön kuuluu lähtökohtaisesti opiskelijalle. Tämä ei rajoita työelämän edustajan oikeutta hyödyntää opinnäytetyössä olevaa tietoa ja mahdollisia kehittämisehdotuksia. Mikäli opinnäytetyöhön tai sen liitteisiin sisältyy esimerkiksi erillinen opaskirja, koulutusmateriaali, tietokoneohjelma tai ohjelmointityötä, visuaalista aineistoa, piirustuksia, ääni- tai kuvataallenne- tai muuta vastaavaa aineistoa, jota työelämän edustajan on tarpeen hyödyntää toiminnassaan tekijänoikeudellisesti merkityksellisellä tavalla, tulee oikeuksien siirtämisestä sopia erikseen työelämän edustajan ja opiskelijan kesken.

Opinnäytetyöraportit ovat arkistolaitoksen päätöksellä pysyvästi arkistoitavia asiakirjoja (AL/2897/07.01.01.03.01.2014, 18.9.2014).